

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΠΕΙΣΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ- ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ
ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ- ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ
ΓΟΝΕΩΝ-ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟΥ**

**CONVINCING SPEECH IN SECONDARY EDUCATION-
MEDIATOR TECHNIQUES IN SECONDARY
EDUCATION- COMMUNICATION BETWEEN
PARENTS AND KINDERGARTEN**

ΦΟΙΤΗΤΗΣ: ΜΑΡΙΑ ΔΑΛΑΚΙΔΟΥ

ΑΕΜ: 3117

**ΕΠΟΠΤΗΣ: ΣΩΤΗΡΙΑ ΤΡΙΑΝΤΑΡΗ, ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΡΙΑ
ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ ΑΡΧΑΙΑΣ ΚΑΙ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΣΤΟ ΠΑ.ΔΥ.ΜΑΚ.**

**Β' ΒΑΘΜΟΛΟΓΗΤΗΣ: ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΝΤΙΝΑΣ,
ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΣΤΗΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΤΟΥ ΠΑ.ΔΥ.ΜΑΚ.**

ΦΛΩΡΙΝΑ, ΜΑΙΟΣ 2019

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ.....	3
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	3
ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ.....	4
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	4
ΜΕΡΟΣ 1 ^ο	
1. ΠΕΙΘΩ.....	
1.1 ΟΡΙΣΜΟΣ- ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ.....	6
1.2 ΘΕΩΡΙΕΣ ΠΕΡΙ ΠΕΙΘΟΥΣ ΚΑΙ ΡΗΤΟΡΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ.....	8
1.3 ΜΕΘΟΔΟΙ ΠΕΙΘΟΥΣ.....	
1.3.1 ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΕΙΘΟΥΣ.....	14
1.3.2 ΜΟΡΦΕΣ ΠΕΙΘΟΥΣ.....	16
ΜΕΡΟΣ 2 ^ο	
2. Η ΠΕΙΘΩ ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.....	
2.1 Ο ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΠΡΟΤΥΠΟ, ΜΕΣΟ ΠΕΙΘΟΥΣ ΣΕ ΜΑΘΗΤΕΣ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ.....	17
2.2 ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ.....	20
2.3 ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΧΕΣ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΣΤΗ ΝΕΑ ΕΠΟΧΗ.....	23
2.4 ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ.....	26
2.5 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΚΠΑΥΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΤΗ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗ ΕΝΔΥΝΑΜΩΣΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ.....	33
ΜΕΡΟΣ 3 ^ο	
3. ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΓΟΝΕΩΝ-ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟΥ.....	
3.1 ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗ;.....	37
3.2 ΣΧΟΛΙΚΗ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗ- ΡΗΤΟΡΙΚΕΣ- ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ.....	38
3.3 ΓΟΝΕΪΚΗ ΕΜΠΛΟΚΗ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ.....	42
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	45
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	49
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	50

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες στους καθηγητές μου, κα. Σωτηρία Τριαντάρη, κο. Κωνσταντίνο Ντίνα και κο. Γεώργιο Τζήμα που κατά την περάτωση της πτυχιακής εργασίας μου, έδωσαν τις πολύτιμες συμβουλές και γνώσεις τους και στήριζαν αυτήν μου την προσπάθεια.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία με θέμα «Πειστικός λόγος στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση- Διαμεσολαβητικές τεχνικές στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση- Επικοινωνία γονέων-νηπιαγωγείου» εκπονήθηκε στο Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, στο Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών και πρόκειται για βιβλιογραφική έρευνα.

Στόχος της εργασίας ήταν η ανάδειξη των τεχνικών και μεθόδων πειθούς ως διαμεσολαβητικά εργαλεία, τα οποία θεωρούνται απαραίτητα, τόσο για την επιλογή κατάλληλων στρατηγικών διδασκαλίας που αφορούν τη μαθησιακή διαδικασία όσο και τη ψυχο-συναισθηματική εξέλιξη του παιδιού για τη μετάβαση και ενσωμάτωσή του στο κοινωνικό σύνολο.

Αξιοσημείωτη είναι η παρατήρηση και η σημασία που δίδεται στη σχολική διαμεσολάβηση, η οποία επιτυγχάνεται μέσω τρίτων για την ειρηνική επίλυση συγκρούσεων ανάμεσα σε μαθητές.

Τέλος, υπογραμμίζεται η αναγκαιότητα συνεργασίας και εμπλοκής της οικογένειας σε διάφορες σχολικές δραστηριότητες και εκδηλώσεις, καθώς και η συμμετοχή και υποστήριξη του γονέα κατά τη μελέτη του παιδιού στο σπίτι, ώστε να επιτευχθεί ο κοινός στόχος σχολείου-οικογένειας για την πρόοδό του.

The present work on the subject “Convincing speech in secondary education- Mediator techniques in secondary education- Communication between parents and kindergarten” prepared at University of Western Macedonia, at Department of Preschool Education and depends on bibliographic research.

The aim of this thesis was to highlight persuasion techniques and methods as mediating tools, which are considered necessary both for the selection of appropriate teaching strategies and for the psycho-emotional development of child for its transition and integration into society.

It is worth noting the observation and the importance given to school mediation through third parties for the peaceful resolution of conflicts between students.

Finally, the need for family cooperation in various school activities and events are emphasised as well as parental involvement and support at home study, in order to achieve the common school- family goal for its progress.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ

πειθώ, η τέχνη της ρητορικής, εκπαιδευτικός- πρότυπο, επικοινωνιακές τεχνικές, επικοινωνία γονέων- νηπιαγωγείου

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η πειθώ είναι ο λογικός τρόπος με τον οποίο ο πομπός προσπαθεί να πείσει τον δέκτη ότι οι απόψεις του είναι σωστές, ώστε να τις υιοθετήσει ή και να ενεργήσει σύμφωνα με αυτές. Ως λογικός τρόπος, η πειθώ σχετίζεται τόσο με τη σκέψη όσο και με την έκφραση.

Η πειθώ απαιτεί επικοινωνία είτε με τον προφορικό είτε με τον γραπτό λόγο. Σκοπός του λόγου είναι να εξηγήσει ο πομπός αντικειμενικά και αμερόληπτα, με σαφήνεια και με ακρίβεια και να πείσει χρησιμοποιώντας επίκληση στη λογική, στο συναίσθημα και στο ήθος του πομπού. Ο πομπός προβάλλει τα επιχειρήματά του, μια σειρά λογικών αποδείξεων για την αλήθεια, την πιθανότητα ή το ψεύδος μιας θέσης ή άποψης.

Βέβαια, για να ευσταθεί ένα επιχείρημα, ο πομπός παραθέτει τα τεκμήρια, τα οποία είναι αποδεικτικά στοιχεία βασιζόμενα σε αλήθειες, παραδείγματα, γεγονότα, στατιστικά δεδομένα και αυθεντίες.

Η πειθώ είναι απαραίτητο εργαλείο για τον εκπαιδευτικό, με σκοπό την οργάνωση ενός μαθησιακού περιβάλλοντος που θα είναι αρεστό και ελκυστικό για τα παιδιά και ταυτόχρονα θα προσφέρει ίσες ευκαιρίες στη γνώση και στη διαμόρφωση του χαρακτήρα.

Η άμεση και η έμμεση διδασκαλία, η αλληλεπιδραστική, καθώς και η πειραματική ή ανεξάρτητη διδασκαλία αποτελούν στρατηγικές διδασκαλίας που μπορεί να ακολουθήσει ο εκπαιδευτικός για την μετάδοση γνώσεων και την ενεργό συμμετοχή των παιδιών στις σχολικές δραστηριότητες.

Σε συνδυασμό με τις διδακτικές πρακτικές, δηλαδή τη βιωματική μάθηση ή τα κόμικς ή τη χρήση υπολογιστών (ΤΠΕ) ή ακόμα και την αφήγηση ιστοριών, η διδασκαλία γίνεται πόλος έλξης για τα παιδιά.

Μέσα λοιπόν από αυτές τις πρακτικές, καθώς και από τις διαμεσολαβητικές τεχνικές που θεωρούνται απαραίτητες στο σχολικό πλαίσιο, αναπτύσσεται η υπευθυνότητα. Ο σεβασμός και η ενσυναίσθηση, όπως επίσης και η αποδοχή της διαφορετικότητας.

Το οικογενειακό περιβάλλον πρέπει να έχει ρόλο υποστηρικτικό και συνεργατικό, για την επίτευξη του κοινού στόχου, δηλαδή τις ωφέλειες που έχει το παιδί στο σχολικό περιβάλλον.

Στο 1^ο μέρος της εργασίας ορίστηκε η έννοια της πειθούς και καταγράφηκε η ιστορική αναδρομή της. Από τους αρχαιότετους χρόνους, φιλόσοφοι, ρήτορες, σοφιστές και ποιητές χρησιμοποιούσαν τη δύναμη των μεθόδων πειθούς, στους λόγους τους, στις αγορεύσεις τους, στα ποιήματά τους και στην καθημερινότητά τους.

Στο 2^ο μέρος της εργασίας εξετάστηκε η σημασία της πειθούς στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, όπως επίσης και οι διδακτικές στρατηγικές και πρακτικές που προσφέρονται στον εκπαιδευτικό για να αποτελεί το ιδανικό πρότυπο.

Το 3^ο μέρος της πτυχιακής εργασίας περιλαμβάνει ρητορικές και επικοινωνιακές τεχνικές που λειτουργούν ως μέσο διαμεσολάβησης για την επίλυση συγκρούσεων στο σχολείο. Στη συνέχεια, τονίστηκε η σπουδαιότητα της εμπλοκής και επικοινωνίας των γονέων με τους εκπαιδευτικούς για θέματα που αφορούν την ένταξη και εξέλιξη του παιδιού στο σχολείο.

Μέρος 1^ο

1. ΠΕΙΘΩ

1.1 ΟΡΙΣΜΟΣ-ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Σύμφωνα με τη Μάρα Σερεμέτη, (2018) μία από τις σημαντικότερες ικανότητες στη ζωή ενός ανθρώπου, εκτός από την αυτοπεποίθηση και την διεκδικητικότητα, είναι η πειθώ. Είναι πολύ βασικό για να αποκτήσει κάποιος αυτό που θέλει εκτός από το να το διεκδικήσει, να μπορεί να χειριστεί πειστικά είτε μέσω της γλώσσας του σώματος είτε λεκτικά τον συνομιλητή του¹.

Η πειθώ, ως λογικός τρόπος επικοινωνίας, σχετίζεται τόσο με τη σκέψη όσο και με την έκφραση και επικαλείται τη λογική και το συναίσθημα. Το πρώτο και βασικό στοιχείο ενός ανθρώπου με πειθώ είναι η δημιουργία σύνδεσης του πομπού με τον συνομιλητή του. Ο σεβασμός και η συμπάθεια χαμηλώνουν τις άμυνες του συνομιλητή και τον καθιστούν πιο δεκτικό σε προτάσεις, καθώς και στην επιχειρηματολογία των απόψεων του ομιλητή. Ο «πειστικός άνθρωπος» δε διαφωνεί, παρά μόνο με αποδείξεις προσπαθεί να αλλάξει τις πεποιθήσεις ενός άλλου ανθρώπου. Τέλος, ο ομιλητής για να επιτύχει την πειθώ πέρα από την εκφορά ενός άρτιου λόγου θα πρέπει να περιλάβει στην ομιλία του και τις κατάλληλες κινήσεις προσδίδοντας έτσι χρώμα στον λόγο του, τονίζοντας τα σημαντικά του σημεία². Για να αλλάξει η άποψη κάποιου, χρειάζεται ο πομπός να καλλιεργήσει το αίσθημα της ενσυναίσθησης, ώστε να αναπτυχθεί η ισότητα και να ελαττωθεί η άμυνα του δέκτη. Με αυτόν τον τρόπο, δίνεται η ευκαιρία ανάδειξης της ικανότητας της πειθούς, ώστε να επιτευχθούν οι επιδιώξεις του πομπού.

Σύμφωνα με τον Μαχάτμα (2013) που γράφει στο ιστολόγιο *Μυθική Αναζήτηση*, η Πειθώ αναγνωριζόταν ως θεότητα, η οποία αντιπροσώπευε την πολύπλευρη δύναμη του ανθρώπινου λόγου και ήταν κόρη της Αφροδίτης και του

¹ Διαθέσιμο στον διαδικτυακό τόπο: https://www.flowmagazine.gr/i_peitho_sta_arxaia_xronia/.

² Σ. Α. Τριαντάρη, *Η ρητορική, η τέχνη της επικοινωνίας από την αρχαιότητα στο Βυζάντιο. Η επικαιροποίηση της ρητορικής και η εξέλιξη της*. ΣΤΑΜΟΥΛΗ, σελ.21-22.

Ερμή. Οι Αρχαίοι Έλληνες άλλοτε τη λάτρευαν ως αυτόνομη θεότητα και άλλοτε ως βοηθό άλλων θεοτήτων, όπως της Αφροδίτης, των Χαρίτων, των Ωρών, του Πόθου και του Ιμέρου. Ο ρόλος της ήταν διαμεσολαβητικός όσον αφορά ζητήματα ερωτικά και ζητήματα γάμου, όπως επίσης, μπορούσε να επέμβει σε θέματα που αφορούσαν τη δικαιοσύνη, δημόσιες σχέσεις ή ακόμα και τις ιδιωτικές σχέσεις ανθρώπων που είχαν ως σκοπό την ισορροπία της ηθικής πράξης των πραγμάτων³.

Από την άλλη πλευρά, η πειθώ συναντάται και στα πολιτικά πράγματα της Αρχαίας Αθήνας και είναι συνδεδεμένη με την τέχνη της ρητορικής. Σύμφωνα με τον Θωμά Κυργιόπουλο (2018), η φυσική ρητορεία είναι ένα εξαιρετικό χάρισμα, το οποίο έχει να κάνει με την δυνατότητα εκφώνησης του λόγου, τις αγορεύσεις σε ακροατήριο, με φυσική ευφράδεια και ευγλωττία, αλλά και με δομή λόγου⁴. Το χάρισμα αυτό θεωρούνταν εξαιρετικό και προκαλούσε θαυμασμό, τόσο στα ομηρικά έπη με τις αγορεύσεις των ηρώων να καταλαμβάνουν μεγάλο χώρο, αλλά και στους ιστορικούς χρόνους υπάρχουν ξεχωριστά λαμπρά παραδείγματα ανθρώπων προικισμένων με το χάρισμα της ευφράδειας, όπως οι Σόλων, Κλεισθένης, Θεμιστοκλής, Αριστείδης και βεβαίως ο Περικλής. Ο σκοπός της τέχνης της ρητορικής είναι να διδάξει, σε ένα ευρύτερο κοινό, ανεξαρτήτως φυσικού χαρίσματος, τα μέσα με τα οποία ο λόγος μπορεί να γίνει πιο τεχνικός και πιο κατάλληλος τόσο για να ευχαριστήσει το ακροατήριο με την σκληρότητά του, όσο και για να πείσει με την επιχειρηματολογία του.

Η έντεχνη ρητορεία⁵ βρήκε γόνιμο έδαφος στον χώρο της Ευρώπης, στη Σικελία, στις αρχαίες Συρακούσες. Αυτό δεν ήταν τυχαίο. Οι πολιτικές μεταβολές, που ήταν πολλές και συχνές, οι διώξεις αντίθετων, οι διεκδικήσεις που είχαν σαν αποτέλεσμα τη λειτουργία δικαστηρίων, στα οποία και κατέφευγαν οι πολίτες διεκδικώντας το δίκιο τους, απαιτούσε μεγάλη ικανότητα στη χρήση του λόγου, την οποία οι περισσότεροι δεν διέθεταν. Για τον λόγο αυτό προσλάμβαναν έμπειρους ρήτορες, οι οποίοι με την δεινότητα του λόγου τους, μπορούσαν να υπερασπιστούν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τα συμφέροντα όσων ζητούσαν τις υπηρεσίες τους. Μέσα από αυτή τη διαδικασία, δημιουργήθηκαν σχολές, όπου δίδονταν μαθήματα

³ Διαθέσιμο στον διαδικτυακό τόπο: https://mythiki-anazitisi.blogspot.com/2013/11/blog-post_29.html.

⁴ Διαθέσιμο στον διαδικτυακό τόπο: https://www.flowmagazine.gr/i_peitho_sta_arxaiia_xronia/.

⁵ Διαθέσιμο στον διαδικτυακό τόπο: http://www.flowmagazine.gr/mustika_apo_tin_texni_tis_ritorikis/

ρητορικής επί πληρωμή με γνωστότερο διδάσκαλο τον Τισία, στον οποίο και ιστορικά αποδίδεται ο ορισμός της ρητορικής τέχνης, «πειθούς Δημιουργός».

1.2 ΘΕΩΡΙΕΣ ΠΕΡΙ ΠΕΙΘΟΥΣ ΚΑΙ ΡΗΤΟΡΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

Οι θεωρίες περί πειθούς και ρητορικής τέχνης απασχόλησαν κατά καιρούς κι άλλους φιλοσόφους, σοφιστές, εκπρόσωπους της ρητορικής τέχνης, καθώς επίσης, και δημιουργούς ποιητικών κειμένων. Κάποιοι από αυτούς ήταν ο Σωκράτης, ο Γοργίας, ο Αριστοτέλης, ο Πλάτωνας, ο Όμηρος και ο Ισοκράτης.

Ο Όμηρος θεωρεί την ικανότητα του ωραίου και κατά συνέπεια πειστικού λόγου θεϊκό χάρισμα ιδιαίτερα δυσεύρετο⁶. Από την εποχή ακόμη της λατρείας των ηρώων- ημίθεων, αμετάβλητο αίτημα των Αθηναίων ανεξάρτητα από πολιτικές και κοινωνικές διακυμάνσεις, ήταν η ισορροπία λόγων και έργων⁷ ο άνδρας, δηλαδή, όφειλε να είναι «μύθων ρητήρ και έργων πρηκτήρ⁸». Δικαιολογημένα επομένως, ο επικός ποιητής σκάρωσε για την αρχαία «αγορή» τον όρο «κυδιάνειρα»⁹.

Όταν πλάι στην φυσική πειστική ευγλωττία στοιχίζεται η γνώση και η άσκηση, τότε γεννιέται, κατά τον Πλάτωνα¹⁰, ένας ιδανικός ρήτορας. Η ακριβής γνώση των κανόνων- η επιστήμη και η άσκησις- μελέτη καθορίζουν τα βασικά προσόντα του αγορητή και καλύπτουν το γνωστικό αντικείμενο ενός πειστικού και συστηματικού λόγου. Κατά τους φιλοσόφους όμως, απαιτείται και το αντίστοιχο ηθικό υπόβαθρο, για να υψωθεί στη σφαίρα της τέχνης¹¹.

Από την άλλη, ο Σωκράτης ξεκινά μια συζήτηση με τον σοφιστή Γοργία για τη δύναμη της πειθούς. Ο Σωκράτης θέλει να μάθει από τον Γοργία ποια είναι η δύναμη της τέχνης του. Ο Γοργίας υποστηρίζει ότι είναι γνώστης της ρητορικής τέχνης και το

⁶ Πρβλ. Τζήμας Γ. (2018). *Ο ηθικός λόγος του Αριστοτέλη, διδακτική προσέγγιση στην εκπαιδευτική αγωγή και διαμεσολάβηση*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Κ & Μ. ΑΝΤ. ΣΤΑΜΟΥΛΗ, σ. 13.

⁷ Ibid., σ. 13.

⁸ Ομήρου, *Ιλιάδα* I, 443.

⁹ Πρβλ. Τζήμας Γ. (2018). *Ο ηθικός λόγος του Αριστοτέλη, διδακτική προσέγγιση στην εκπαιδευτική αγωγή και διαμεσολάβηση*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Κ & Μ. ΑΝΤ. ΣΤΑΜΟΥΛΗ, σ. 13.

¹⁰ Πρβλ. Πλάτων, *Φαίδρος* 269d.

¹¹ Πρβλ. Τζήμας Γ. (2018). *Ο ηθικός λόγος του Αριστοτέλη, διδακτική προσέγγιση στην εκπαιδευτική αγωγή και διαμεσολάβηση*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Κ & Μ. ΑΝΤ. ΣΤΑΜΟΥΛΗ, σ. 13.

αντικείμενο της τέχνης του είναι οι λόγοι. Ο Γοργίας λέει χαρακτηριστικά ότι το αντικείμενο των λόγων του είναι «τα σπουδαιότερα και τα ωραιότερα ανθρώπινα πράγματα». Ο Σωκράτης προσπαθεί να εκμαιεύσει από τον Γοργία περισσότερες πληροφορίες επί του θέματος, γι' αυτό άλλωστε, χρησιμοποιεί πολλά ερωτήματα στη συζήτηση που εκτυλίσσεται. Ο Σωκράτης λοιπόν, ρωτά τον σοφιστή Γοργία ποιο είναι εκείνο το αγαθό που γνωρίζει και διδάσκει ο ρήτορας, που είναι σημαντικότερο απ' όλα τα αγαθά; Ο Γοργίας απαντά: « η δυνατότητα να πείθεις με τα λόγια ».

Η πειθώ αναδεικνύεται από τον Γοργία ως η μέγιστη ικανότητα που μπορεί να έχει κάποιος. Δεν χρειάζεται φυσικά να καταδειχτεί η αναμφισβήτητη πρακτική χρησιμότητα της πειθούς σε μια κοινωνία άμεσης δημοκρατίας, όπου η εκκλησία του δήμου συνεδρίαζε τουλάχιστον 20 φορές το χρόνο, με συμμετέχοντες το σύνολο των Αθηναίων πολιτών. Από τη στιγμή που ο άρχοντας σε μια δημοκρατική κοινωνία δεν μπορούσε να εξουσιάζει τον λαό επικαλούμενος δύναμη, ικανότητα ή δικαίωμα εξουσίας *ελέω θεού* ή λόγω της καταγωγής του, και ο κάθε Αθηναίος ανεξάρτητα από μόρφωση, καταγωγή ή επάγγελμα είχε τη δύναμη να επιλέγει και να ψηφίζει για τα θέματα της πόλης του και έτσι να καθορίζει ποιος θα διαχειριζόταν τα ζητήματά της, η ικανότητα στην πειθώ, έγινε καίριας σημασίας για τον κάθε επίδοξο πολιτικό ηγέτη.

Σε ένα από τα κείμενα του Γοργία που έχουν επιζήσει, Ελένης Εγκώμιον¹² ο ρήτορας περιγράφει την «κατοχή της πειθούς» σαν εξαναγκασμό: «Αυτός που έπεισε αδικεί ως να εξανάγκασε, αυτή δε (η ωραία Ελένη) που πείστηκε ως να εξαναγκάστηκε από λόγο, μάταια αποκτά κακή φήμη». Η τεράστια δύναμη της πειθούς γίνεται για τον Γοργία όχι μόνο όπλο άσκησης εξουσίας, αλλά και αθωωτικό άλλοθι των «υποδουλωμένων» στην ικανότητα του ρήτορα. «Με τη δυνατότητα τούτη δηλαδή θα έχεις δούλο βέβαια τον γιατρό, δούλο όμως και τον παιδοτρίβη».

Ο Γοργίας μάλιστα υποστηρίζει ότι η ρητορική είναι ικανή για ένα πράγμα μόνο: για να δημιουργεί πειθώ στην ψυχή του ακροατηρίου. Άραγε όμως μόνο η ρητορική είναι που δημιουργεί πειθώ ή και οι άλλες τέχνες; «Όποιος διδάσκει οποιοδήποτε αντικείμενο, δημιουργεί πειθώ σχετικά με αυτό που διδάσκει ή όχι;». Ο μαθηματικός προφανώς μπορεί να δημιουργήσει πειθώ σχετικά με αυτά που γνωρίζει, ο γιατρός για τα ιατρικά και ο παιδοτρίβης για τα δικά του. Σχετικά με τι λοιπόν πείθει η ρητορική;

¹² Γοργίας, Ελένης Εγκώμιον 331, Σκουτερόπουλος, Ν.Μ. (2006), «*Η αρχαία σοφιστική: Τα σωζόμενα αποσπάσματα*», (επ.) Σκουτερόπουλος, Ν.Μ., Κονδύλης, Π., (επ.), 3^η έκδ., Αθήνα: Γνώση, σ. 77.

Ο Γοργίας καταλήγει επιτέλους εκεί που τον οδηγεί ο Σωκράτης, στην πρακτική χρήση της ρητορικής. Λέει λοιπόν, πως η ρητορική «είναι τέχνη της πειθούς στα δικαστήρια και στις άλλες συγκεντρώσεις...και αναφέρεται στα πράγματα που είναι δίκαια και άδικα». Εντοπίζει ,δηλαδή, τον στόχο της τέχνης του στα ζητήματα ηθικής, όχι μόνο σε θέματα της πόλης, αλλά και στα δικαστήρια όπου εκδικάζονται ιδιωτικές υποθέσεις. Η δύναμη της πειθούς λοιπόν, μπορεί να παρέχει γνώση, μπορεί όμως να παρέχει και πίστη χωρίς γνώση. Κάποιος μπορεί να πειστεί από έναν ρήτορα στο δικαστήριο για την ενοχή ενός κατηγορούμενου, είτε αυτό είναι αληθές είτε όχι, ενώ ο μαθηματικός θα πείσει τον μαθητή του για κάτι που είναι αληθές πέραν πάσης αμφιβολίας.

Ο Σωκράτης λέει ότι δεν καταλαβαίνει τη χρησιμότητα της ρητορικής. Στην εκκλησία του δήμου αποφασίζεται η εκλογή γιατρών ή στρατηγών σύμφωνα με τις γνώσεις που κάθε υποψήφιος κατέχει. Η ρητορική, όπως την περιγράφει ο Γοργίας μέχρι τώρα, με ηθικό αντικείμενο, δεν φαίνεται να έχει ρόλο να παίζει σε αυτή τη διαδικασία, αφού μπορεί να κάνει δηλώσεις μόνο για διαφορές ηθικού περιεχομένου. Ο Γοργίας οπισθοχωρεί, αφού τώρα υποστηρίζει ότι ένας ρήτορας μπορεί να πείσει για όλα τα θέματα της πόλης (πέραν της ηθικής), καλύτερα ακόμα και από έναν ειδικευμένο επαγγελματία.

Συμπερασματικά, ο Γοργίας δεν ισχυρίζεται καν ότι ο στόχος του ρήτορα είναι να διδάξει το καλό, παρά μόνο να χρησιμοποιεί την πειθώ για να «ξεγλιστράει » από δύσκολες περιπτώσεις (όταν βρίσκεται κατηγορούμενος) ή για να κερδίζει δύναμη και φήμη με την επιρροή του. Αναγνωρίζει όμως, ότι ένας ρήτορας θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει την τέχνη του για να κάνει κακό. Αλλά σε αυτήν την περίπτωση δεν θα έφταιγε ο δάσκαλος, λέει, με τον ίδιο τρόπο που δεν θα έφταιγε ο δάσκαλος της πυγμαχίας αν ο μαθητής του έκανε ένα αντικανονικό χτύπημα. Η δίκαιη χρήση της δύναμής του είναι ευθύνη του μαθητή και είναι άδικο να κατηγορείται ο δάσκαλος ή η ίδια η τέχνη της ρητορικής για τις φαυλότητες του εκάστοτε ρήτορα.

Αναγνωρίζει επίσης, και ένα όριο στη δύναμη της ρητορικής πειθούς. Ο ρήτορας μπορεί να πείσει καλύτερα από τον ειδικό σε κάποιο θέμα, αλλά μόνο εκείνους που δεν γνωρίζουν για αυτό («Ενώπιον δηλαδή αυτών οι οποίοι γνωρίζουν δεν θα είναι βέβαια καθόλου πειστικότερος από τον γιατρό»). Μόνο ο «όχλος» λοιπόν ,φαίνεται ότι μπορεί να παρασυρθεί από την πειθώ και άρα μόνο ο όχλος μπορεί να πειστεί για να αποκτήσει μια λανθασμένη πίστη. Άρα, ανακεφαλαιώνει ο Σωκράτης, κάποιος που δεν γνωρίζει για ένα αντικείμενο, (όπως ο

ρήτορας για την ιατρική) μπορεί να πείσει όσους δεν γνωρίζουν (όπως το πλήθος των Αθηναίων στην εκκλησία του δήμου) με μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα από κάποιον που γνωρίζει (όπως ένας γιατρός)¹³.

Ο Αριστοτέλης υποστήριζε ότι η ριζική αλλαγή και βελτίωση της πειστικής τέχνης σημαίνει και οικειοποίηση των τεχνικών της, κάτι που μάλλον είναι φανερό στους πλατωνικούς διαλόγους¹⁴. Στον Τίμαιο για παράδειγμα, στο μυθιστορηματικό αυτό δημιούργημα η πειστικότητα του πρωταγωνιστή, αλλά και εν γένει της εξιστόρησης, ανάγονται σε ρητορικές τεχνικές, καθώς δεν υφίσταται προσέγγιση της αληθούς- βέβαιης γνώσης για το επικείμενο. Επιπλέον, η προσφυγή στο αληθοφανές, στο εικό, φαίνεται αναπόφευκτη. Σε διαφορετική περίπτωση δεν θα πάσχιζε για παράδειγμα, να επινοήσει εκείνα τα στοιχεία που πρόβαλαν ως αναγκαία για την κατανόηση της γένεσης του κόσμου¹⁵.

Στο σημείο αυτό, βασανίζεται ο μέσος ακροατής με τη σκέψη πώς ο φιλόσοφος από τη μία κατήγγειλε, χλεύαζε τη ρητορική της κολακείας και επιτίθονταν σφοδρά στους σοφιστές, από την άλλη όμως δίσταζε να χρησιμοποιεί, έστω και λάθρα την τεχνική τους ή έμμεσα να παροτρύνει τον ευφύεστατο μαθητή του, τον Αριστοτέλη να συγγράψει σχετικό εγχειρίδιο για την τέχνη αυτή¹⁶. Εύλογο το συμπέρασμα, να θεωρηθεί σαφώς απόλυτα ειλικρινής η πεποίθησή του πως, η ακμή της πολιτείας με έρεισμα την αλήθεια, το δίκαιο και την ηθική αρετή έχει ανάγκη ακόμη από ένα ισχυρό, αναβαπτισμένο όργανο με μεγάλη ισχύ, όπως η τέχνη της πειθούς¹⁷.

Η απραγός της ηθικής που χαράζει για την τέχνη της πειθούς, φωτίζεται περισσότερο στην Πολιτεία: ο πολίτης οφείλει να επιλέξει τη συγκεκριμένη οδό της ηθικής αρετής, αν θέλει να προσεγγίσει το πλατωνικό αγαθό¹⁸.

¹³ Διαθέσιμο στον διαδικτυακό τόπο: <http://eranistis.net/wordpress/2015/06/25/socrates-gorgias/>.

¹⁴ Πρβλ. Τζήμας Γ. (2018). *Ο ηθικός λόγος του Αριστοτέλη, διδακτική προσέγγιση στην εκπαιδευτική αγωγή και διαμεσολάβηση*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Κ & Μ. ΑΝΤ. ΣΤΑΜΟΥΛΗ, σ. 32.

¹⁵ Id. Τίμαιος 35a 1-36b Πρβλ. Τριαντάρη, Σ. (1995), « Η επίδραση της αρχαίας ελληνικής γνώσης και της χριστιανικής πίστης στον Ιωάννη Φιλόπονο (6^{ος} μ.Χ. αι.) », Θεσσαλονίκη: Α.Π.Θ., σ.σ 29-30.

¹⁶ Πρβλ. Τζήμας Γ. (2018). *Ο ηθικός λόγος του Αριστοτέλη, διδακτική προσέγγιση στην εκπαιδευτική αγωγή και διαμεσολάβηση*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Κ & Μ. ΑΝΤ. ΣΤΑΜΟΥΛΗ, σ.σ. 32-33.

¹⁷ Ibid., σ. 33.

¹⁸ Πρβλ. Πλάτων, Πολιτεία 508e και Διογένης Λαέρτιος III 27.

Ο συνδυαστικός κρίκος ρητορικής- φιλοσοφίας, μάλλον εκούσια χαλκεύεται από τον μεγάλο Αθηναίο φιλόσοφο- λογοτέχνη, όταν κατανοεί τη σπουδαιότητα της τέχνης της πειθούς· θεωρεί αναγκαίο όμως, να κάνει σαφείς τις διαφορές της ρητορικής του με την κολακική ιδιοτελή ρητορική του Γοργία και της ομήγουρής του¹⁹. Με ιδιαίτερη και διαρκή επιμέλεια λειτουργεί προς το σκοπό αυτό²⁰. Ακόμη και στους Νόμους²¹, είναι δυνατόν κανείς να οσμισθεί τη ρώμη του λόγου της αληθούς ρητορικής στα χωρία εκείνα, όπου οι ταγοί του νόμου πασχίζουν να εξασφαλίσουν μέσω της πειθούς την υπακοή των πολιτών στους νεότευκτους κανόνες.

Η ανάγκη για μια αληθινή επικοινωνία με ευρύτερο σώμα πολιτών με στόχο το κοινό καλό, καθώς το άτομο για τον Πλάτωνα δεν νοείται παρά μόνο ως πολίτης στο πλαίσιο της πόλης, είναι επιτακτική και η οξύνουσα του ιδρυτή της Ακαδημίας τον κατευθύνει στη χρήση ρητορικών τεχνικών²².

Δεν αποτελεί πρωτοτυπία να τονισθεί η υψηλή θέση που κατέχει για τον Πλάτωνα στην αξιολογική κλίμακα της αθηναϊκής του κοινωνίας η ηθική αρετή και ο ηθικός λόγος²³.

Συγκεκριμένα οι φιλόσοφοι σαφώς εκπροσωπούν ή τουλάχιστον αυτό διατείνονται τον ηθικό λόγο- τη δικαιοσύνη, από την άλλη οι ρήτορες εμφανίζονται ως επιδέξιοι τεχνίτες του λόγου που καθιστούν τον φιλόδοξο πολίτη ηγήτορα του πολιτικού-κοινωνικού γίγνεσθαι· επομένως στο νου του Πλάτωνα η φιλοσοφία θα αναδείξει την καταλυτική δύναμη του δίκαιου και αληθούς λόγου με όχημα τη ρητορική²⁴.

Άφευκτη υποχρέωση λοιπόν η σύνταξη του διαχρονικού ακροατή με την άποψη που θέλει την καλή χρήση του λόγου, την φιλοσοφική αναμόρφωση- παιδευσή του να αποτελεί τη βάση για την έμπρακτη θεμελίωση της ρητορικής παιδείας²⁵. Εξάλλου δεν είναι καθόλου τυχαίο το γεγονός πως ο «ρήτορας» του Αλεξανδρινού

¹⁹ Πρβλ. Τζήμας Γ. (2018). *Ο ηθικός λόγος του Αριστοτέλη, διδακτική προσέγγιση στην εκπαιδευτική αγωγή και διαμεσολάβηση*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Κ & Μ. ΑΝΤ. ΣΤΑΜΟΥΛΗ, σ. 33.

²⁰ Ibid., σ. 33.

²¹ Πρβλ. Πλάτωνος, Νόμοι 718a6-723b2 και 857c1-e7.

²² Πρβλ. Τζήμας Γ. (2018). *Ο ηθικός λόγος του Αριστοτέλη, διδακτική προσέγγιση στην εκπαιδευτική αγωγή και διαμεσολάβηση*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Κ & Μ. ΑΝΤ. ΣΤΑΜΟΥΛΗ, σ. 34.

²³ Πρβλ. Τζήμας Γ. (2018). *Ο ηθικός λόγος του Αριστοτέλη, διδακτική προσέγγιση στην εκπαιδευτική αγωγή και διαμεσολάβηση*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Κ & Μ. ΑΝΤ. ΣΤΑΜΟΥΛΗ, σ. 34.

²⁴ Ibid., σ. 34.

²⁵ Ibid., σ. 34.

Κανόνος, ο Ισοκράτης θεωρώντας τον εαυτό του φιλόσοφο, φέρνει έριδα στους μελετητές που αναγκάζονται να ανακαλύψουν την αλήθεια στη μέση οδό²⁶. Φυσικά, ο Πλάτωνας και οι Ακαδημαϊκοί τον θεωρούν ρήτορα, χωρίς ωστόσο να μπορούν να δικαιολογήσουν την άοκνη προσπάθειά του για πνευματική ανάταση μέσω της κοινής λογικής ή τη μεγάλη σημασία που απέδιδε στην πρακτική χρησιμότητα του λόγου που στόχευε στο συλλογικό συμφέρον²⁷ σε σχέση με την καλλιτεχνική του διάσταση.

Ο Αριστοτέλης είχε την τύχη να αδράξει τα ίχνη που άφησαν στη ρητορική τέχνη οι σοφιστές και κυρίως ο δίδαχός του, ο Πλάτωνας, αλλά και την ικανότητα να αφήσει τα δικά του ίχνη, συνθέτοντας τη ‘Ρητορική του, ένα μνημειώδες πόνημα που αδιάλειπτα απασχόλησε και απασχολεί τους μελετητές²⁸. Με ελκυστική διαύγεια ερευνά τύπους πειστικής επιχειρηματολογίας, ανάγοντας το ρητορικό λόγο σε μια σπάνια τελειότητα²⁹.

Μάλιστα, ο φιλόσοφος εμμένει στην επισταμένη εξέταση της φύσης αυτής της τέχνης και στον σκοπό που επιτελεί· φυσικά δεν είναι άλλος από την πειθώ³⁰. Στο τέλος, αυτό δύναται να φτάσει ο ικανός αγορητής μέσω αποδεικτικών επιχειρημάτων, εφαρμόζοντας κανόνες, οι οποίοι αυτονομούνται από το εκάστοτε θέμα, παρόλο που επικουρούν το κάθε θέμα³¹.

Επιπρόσθετα, θεωρεί πως η αμφισβήτηση που κατέχει ζωτικό χώρο σε μια πειστική διαδικασία, τροφοδοτείται από τους λεγόμενους κοινούς τόπους· πρόκειται για γενικά πανθομολογούμενες απόψεις και τρόπους σκέψης με ευρεία κλίμακα εφαρμογής σε ποικίλα πεδία³². Ο Αριστοτέλης εξάλλου θεωρεί πως ο ρήτορας οφείλει να αντλεί τους κοινούς τόπους από το είδος του ρητορικού λόγου, ταξινομώντας ομάδι τις γνώμες που διαχέονται σε μια πολιτεία³³.

Επιπλέον, ο Αριστοτέλης υποστηρίζει ότι η ικανότητα στον πειστικό λόγο παρέχει τη δυνατότητα στον ομιλητή να υπερασπίζεται τα δικά του³⁴, αλλά ο

²⁶ Πρβλ, Poulakos T. (1997), “*Speaking for the Polis: Isocrates’ Rhetorical Education*”, Columbia, SC: Univ of South Carolina Press, pp. 113, 115, Poulakos T./ E. Depew (επιμ.) (2004), “*Isocrates and Civic Education*”, Austin: University of Texas Press, pp. 59, 60, 68.

²⁷ Πρβλ. Poulakos- Depew, (2004:12).

²⁸ Πρβλ. Τζήμας Γ. (2018). *Ο ηθικός λόγος του Αριστοτέλη, διδακτική προσέγγιση στην εκπαιδευτική αγωγή και διαμεσολάβηση*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Κ & Μ. ΑΝΤ. σ. 73.

²⁹ Ibid., σ. 73.

³⁰ Ibid., σ. 73.

³¹ Ibid., σ. 73.

³² Ibid., σ.73.

³³ Πρβλ. Αριστοτέλης, Τοπικά Α 104a8.

³⁴ Id. ‘Ρητορική 1355a 36-39, b 2-4.

ρεαλιστής διανοητής του Λυκείου ενδιαφέρεται κυρίως για την ευόδωση των κοινών, καθώς πάγια θέση του αποτελεί η πρόκριση του συλλογικού συμφέροντος. Για το λόγο αυτό, θεωρεί πως η συμβουλευτική ρητορική είναι «πολιτικωτέρα»³⁵.

Ο Σταγειρίτης με απλούς και λογικούς συλλογισμούς καταλήγει στο συμπέρασμα πως η ρητορική ως δημιουργός πειθούς χρησιμοποιεί ως είδος απόδειξης το ενθύμημα³⁶, ένα είδος συλλογισμού που εδράζει στον χώρο της λογικής, και δύναται να αποτιμήσει αξιολογικά και γνωσιολογικά με έγκυρο τρόπο τη ρητορική.

1.3 ΜΕΘΟΔΟΙ ΠΕΙΘΟΥΣ

1.3.1 ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΕΙΘΟΥΣ

Οι τεχνικές πειθούς γίνονται γνωστές ήδη από το λύκειο και συγκεκριμένα από το βιβλίο που προσφέρεται στην τάξη της Γ' λυκείου.

Έτσι, οι τεχνικές πειθούς που διακρίνονται είναι οι ακόλουθες:

1) Επίκληση στη λογική. Ο πομπός χρησιμοποιεί ως μέσα τα τεκμήρια και τα επιχειρήματα. Ως επιχειρήματα θεωρούνται λογικές προτάσεις, οι οποίες διευθετούνται σε κλιμακωτή σειρά για την απόδειξη μιας θέσης. Τα τεκμήρια είναι συνήθως παραδείγματα, αλήθειες, αυθεντίες, στατιστικά στοιχεία³⁷. Για να προκύψει ένα επιχείρημα, ο νους πρέπει να ακολουθήσει μια συγκεκριμένη πορεία³⁸. Σε αυτό, χρήσιμοι είναι οι συλλογισμοί, οι οποίοι χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες:

α) Παραγωγικός συλλογισμός³⁹. (από το γενικό και το αφηρημένο στο ειδικό και το συγκεκριμένο)

³⁵ Ibid.1354b 24.

³⁶ Αριστοτέλης, 'Ρητορική 1354a 11-16, 1356b 4-5.

³⁷ Τσολάκης Λ.Χ., Αδαλόγλου Κ., Αυδή Α., Γρηγοριάδης Ν., Δανιήλ Α., Ζερβού Ι., κ.ά. (2011). *ΕΚΦΡΑΣΗ ΕΚΘΕΣΗ ΤΕΥΧΟΣ Γ'*. Αθήνα: Εκδόσεις «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ», σ. 8.

³⁸ Ibid., σ. 8.

³⁹ Ibid., σ. 9.

β) Επαγωγικός συλλογισμός⁴⁰. (από το ειδικό και το συγκεκριμένο στο γενικό και το αφηρημένο)

γ) Αναλογικός συλλογισμός⁴¹. (από τα επιμέρους στα επιμέρους)

2) Επίκληση στο συναίσθημα⁴². (του δέκτη) Συνηθισμένα μέσα για την πρόκληση συναισθημάτων είναι η περιγραφή και η αφήγηση. Σε αυτό το σημείο, για να είναι αποτελεσματική η πειθώ, είναι απαραίτητο ο πομπός με τον λόγο του να κερδίσει την εμπιστοσύνη του δέκτη.

3) Επίκληση στην αυθεντία⁴³. Ο πομπός για να ενισχύσει τα επιχειρήματά του, επικαλείται κάποια αυθεντία και συχνά παραθέτει αποσπάσματα. Έτσι, θεωρεί ότι τα επιχειρήματά του αποκτούν ισχυρότερη θέση και μπορούν να πείσουν ευκολότερα τον δέκτη.

4) Επίκληση στο «ήθος»⁴⁴. (του πομπού) Με αυτόν τον τρόπο πειθούς, είναι απαραίτητο να κερδίσει ο πομπός με τον λόγο του την εμπιστοσύνη του δέκτη.

5) Επίθεση στο ήθος του αντιπάλου⁴⁵. Με αυτόν τον τρόπο πειθούς, αυτός που επιχειρηματολογεί, αντί να ανασκευάσει τα επιχειρήματά του αντιπάλου, κάνει μια προσωπική επίθεση εναντίον του, δηλαδή ασκεί κριτική στον χαρακτήρα του και την ιδιωτική του ζωή.

1.3.2 ΜΟΡΦΕΣ ΠΕΙΘΟΥΣ

⁴⁰ Ibid., σ. 9.

⁴¹ Ibid., σ. 9.

⁴² Ibid., σ. 37.

⁴³ Ibid., σ. 41.

⁴⁴ Ibid., σ. 39.

⁴⁵ Ibid., σ. 40.

Η πειθώ συναντάται στη διαφήμιση, στον δικανικό λόγο, στον πολιτικό λόγο και στον επιστημονικό λόγο.

Η πειθώ στη διαφήμιση συνιστά μια πράξη επικοινωνίας⁴⁶. Το μήνυμα που μεταφέρει μια διαφήμιση, μπορεί να έχει τις παρακάτω μορφές: α) μήνυμα που αναπτύσσεται με άμεσο τρόπο, β) αφηγηματικό μήνυμα, γ) μήνυμα μονολόγου-διαλόγου, δ) μήνυμα που επεξηγεί την εικόνα, ε) μήνυμα που στηρίζεται σε τεχνάσματα/ ευρήματα και στ) μήνυμα που στηρίζεται σε επιχειρήματα⁴⁷.

Στη διαφημιστική πειθώ, χρησιμοποιούνται ως μέσα/ τεχνικές η αναλυτική περιγραφή και επίδειξη των ιδιοτήτων ενός προϊόντος, συνειρμός ιδεών, επίκληση στην αυθεντία, επίκληση στο συναίσθημα, επίκληση στη λογική και ο λανθάνοντας αξιολογικά χαρακτηρισμός⁴⁸. (δηλαδή λανθάνουσα αξιολόγηση που λειτουργεί δεσμευτικά για τον δέκτη)

Ορισμένες φορές η διαφήμιση γίνεται, παραπλανητική, καθώς χρησιμοποιεί αθέμιτα μέσα για να επηρεάσει τον καταναλωτή⁴⁹.

Ο δικανικός λόγος χρησιμοποιείται στα δικαστήρια, όπου στην προσπάθειά τους οι δικηγόροι να βρουν το δίκαιο και να εξυπηρετήσουν τον πελάτη τους, οργανώνουν τον λόγο τους, ώστε να γίνονται πειστικοί⁵⁰. Σε αυτή τη μορφή πειθούς χρησιμοποιούνται ως τεχνικές η επίκληση στη λογική, η επίκληση στο συναίσθημα και η επίκληση στο ήθος του πομπού⁵¹.

Η πειθώ στον πολιτικό λόγο έχει ως σκοπό ο πομπός να πείσει τον δέκτη να προβεί σε μια ενέργεια που θα είναι δίκαιη με τα δικά του συμφέροντα⁵². Ο πολιτικός λόγος λοιπόν, διέπεται από τρία βασικά χαρακτηριστικά: α) από τη λογική επιχειρηματολογία, β) από έντονη συναισθηματική φόρτιση και γ) από ρητορεία⁵³. Ο πολιτικός λόγος βέβαια, μπορεί να γίνει προπαγάνδα, αφού συνδέεται με την εξουσία

⁴⁶ Ibid., σ. 47.

⁴⁷ Ibid., σ.47.

⁴⁸ Ibid., σ. 49.

⁴⁹ Ibid., σ. 53.

⁵⁰ Ibid., σ. 58.

⁵¹ Ibid., σ. 58.

⁵² Ibid., σ. 64.

⁵³ Ibid., σ. 64.

και το ακροατήριο οδηγείται στην παραπλάνηση, αλλά και στον εκφοβισμό⁵⁴. Σε αυτή τη μορφή πειθούς, χρησιμοποιούνται ως μέσα η επίκληση στο συναίσθημα, η επίκληση στην αυθεντία, η επίκληση στη λογική, αλλά και η επίκληση στο ήθος του πομπό⁵⁵.

Στην πειθώ, στον επιστημονικό τομέα, ο λόγος που χρησιμοποιείται είναι αποδεικτικός, περιγραφικός, καθώς ο επιστήμονας προσπαθεί να περιγράψει και να πείσει το κοινό για την αντίληψη που έχουν για κάποια πράγματα⁵⁶. Σε αυτή τη μορφή πειθούς, επικρατεί η λογική χρήση της γλώσσα και οι τεχνικές που επιλέγει ο πομπός είναι η επίκληση στη λογική και η επίκληση στην αυθεντία.

Μέρος 2^ο

2. Η ΠΕΙΘΩ ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

2.1 Ο ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΠΡΟΤΥΠΟ, ΜΕΣΟ ΠΕΙΘΟΥΣ ΣΕ ΜΑΘΗΤΕΣ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

⁵⁴ Ibid., σ. 64.

⁵⁵ Ibid., σ. 64.

⁵⁶ Ibid., σ. 80.

Ο εκπαιδευτικός είναι το πρόσωπο εκείνο που χρειάζεται να προσφέρει τον εαυτό του ως το ιδανικό πρότυπο, στο οποίο οφείλει να προσομοιάσει ο μαθητής⁵⁷. Τα κυριότερα χαρακτηριστικά του ιδανικού παιδαγωγού⁵⁸ είναι τα ακόλουθα: 1) να αγαπά το παιδί και να αφοσιώνεται σε αυτό και στο παιδευτικό του έργο, 2) να επεκτείνει την παιδευτική του αποστολή και έξω από το σχολείο και να μην περιορίζεται μόνο μέσα στην αίθουσα και στο συγκεκριμένο ωράριο, 3) να διαθέτει παιδαγωγική ευαισθησία, να έχει δηλαδή αναπτυγμένη διαίσθηση που θα τον βοηθά να συλλαμβάνει τα προβλήματα του παιδιού και να ανταποκρίνεται σε αυτά, 4) να έχει δημοκρατική στάση και ανεκτικότητα, 5) να έχει ανεπτυγμένες διδακτικές ικανότητες, 6) να διακρίνεται από συναισθηματική σταθερότητα, 7) να είναι δίκαιος και αμερόληπτος, 8) να είναι ευσυνείδητος και να έχει υπομονή και επιμονή, 9) να είναι ευδιάθετος και να διαθέτει χιούμορ και αισιοδοξία για τη ζωή και 10) να έχει σωματική αρτιμέλεια, ψυχική και σωματική υγεία.

Τα βασικά αυτά κριτήρια που πρέπει να διακρίνουν τον παιδαγωγό, προκύπτουν από την εργασία του Friedrich Schneider με τίτλο « Παιδαγωγός και δάσκαλος⁵⁹» και από το έργο του E. Spranger με τίτλο «Ο γεννημένος Παιδαγωγός». Έτσι, ένας παιδαγωγός που συγκεντρώνει όλα τα παραπάνω στοιχεία στο πρόσωπό του, είναι ικανός να πείσει τους μαθητές να συμμετέχουν στην εκπαιδευτική διαδικασία και να διευρύνουν τις γνωστικές τους δεξιότητες και ικανότητες.

Μάλιστα, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι δέοντα ρόλο στη διαμόρφωση του εκπαιδευτικού- πρότυπο έχει η μη λεκτική επικοινωνία που περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα συμπεριφορών, φαινομένων ή συνθηκών⁶⁰.

Σύμφωνα με τον Γκότοβο, (1995) με τον όρο «μη λεκτική επικοινωνία» εννοείται ο τρόπος εκείνος, ο οποίος εμπεριέχει στοιχεία που, αν και δεν ανήκουν άμεσα στη διαπροσωπική επικοινωνία, είναι σε θέση να την επηρεάζουν έμμεσα, δηλαδή να τη νοηματοδοτούν⁶¹. Τέτοια είναι: το περιβάλλον, η εξωτερική εμφάνιση, η δεδομένη χρονική στιγμή, η περίσταση. Περιλαμβάνει επίσης στοιχεία, τα οποία

⁵⁷ Πρβλ. Πυργιωτάκης Ι.Ε. (2011). *Εισαγωγή στην Παιδαγωγική Επιστήμη*. Αθήνα: Εκδόσεις Πεδίο- Ι.Ε Πυργιωτάκης για την ελληνική γλώσσα σε όλο τον κόσμο, σ.280.

⁵⁸ Πρβλ. Πυργιωτάκης Ι.Ε. (2011). *Εισαγωγή στην Παιδαγωγική Επιστήμη*. Αθήνα: Εκδόσεις Πεδίο- Ι.Ε Πυργιωτάκης για την ελληνική γλώσσα σε όλο τον κόσμο, σ.σ 279-280.

⁵⁹ Friedrich Schneider: *Erzieher und Lehner*, Padeborn 1928.

⁶⁰ Πρβλ. Μπίκος Κ. Γ. (2011). *Κοινωνικές Σχέσεις και Αλληλεπίδραση στη Σχολική Τάξη*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις ΖΥΓΟΣ, σ. 44.

⁶¹ *Ibid.*, σ. 44.

μπορούν να αναλάβουν άμεσα επικοινωνιακή λειτουργία, καθώς συνοδεύουν τον λόγο. Τέτοια στοιχεία είναι: 1) η αντίληψη της διαπροσωπικής απόστασης, 2) ο προσανατολισμός στον χώρο, 3) η αντίληψη της θέσης και της κίνησης του σώματος, 4) οι χειρονομίες, 5) οι εκφράσεις του προσώπου, των ματιών, του βλέμματος και 5) η οπτική επαφή⁶².

Οι μαθητές βέβαια, δείχνουν να προσεγγίζουν διαφορετικά το θέμα που αφορά στον ιδανικό εκπαιδευτικό, αφού εστιάζουν σε άλλα κριτήρια. Αυτό γίνεται αντιληπτό από μια έρευνα που διεξήχθη από τον Γερμανό Keilhacker⁶³, όπου από μαθητές διαφόρων ηλικιών και διαφόρων τύπων σχολείου ζητήθηκε να περιγράψουν τον παιδαγωγό της αρεσκείας τους. Οι μαθητές αναφέρονται σε χαρακτηριστικά που αφορούν στο φύλο, την εξωτερική εμφάνιση, την ηλικία, τη συμπεριφορά μέσα και έξω από το σχολείο. Φαίνεται επίσης, να έχουν μια ιδιαίτερη προτίμηση στους νεότερους εκπαιδευτικούς και όσον αφορά την ενδυμασία προτιμάται η απλότητα. Οι εκπαιδευτικοί που αναθέτουν πολλές εργασίες στο σπίτι δεν είναι ιδιαίτερα αρεστοί. Δεν προτιμώνται οι πολύ αυστηροί, αλλά ούτε και οι πολύ ενδοτικοί⁶⁴. Επιπλέον, η συναισθηματική σταθερότητα και η δικαιοσύνη αποτελούν αρετές που εκτιμώνται ιδιαίτερα από τους μαθητές⁶⁵. Οι γυναίκες εκπαιδευτικοί είναι εκείνες που προτιμώνται περισσότερο από τις μαθήτριες και οι άντρες εκπαιδευτικοί από τους μαθητές⁶⁶. Οι μικροί μαθητές έχουν την τάση να ταυτίζουν τα συναισθήματά τους με την επιστημονική κατάρτιση και τις διδακτικές ικανότητες του δασκάλου. Οι μεγαλύτεροι μαθητές, αντίθετα, είναι σε θέση να απορρίψουν κάποιον ως άνθρωπο, αλλά να τον αποδεχτούν ως επιστήμονα.

Η προσέγγιση αυτή αντανακλά το πορτρέτο ενός ιδανικού εκπαιδευτικού από τη σκοπιά των μαθητών. Θα μπορούσε κάλλιστα να ωθήσει τους εκπαιδευτικούς να αντικρίσουν τον εαυτό τους μέσα από τα μάτια των μαθητών, στοιχείο που μπορεί να φανεί χρήσιμο και για τα δύο σκέλη του παιδαγωγικού ζεύγους⁶⁷.

⁶² Ibid., σ. 44.

⁶³ M. Keilhacker, *Der Ideale Lehrer nach Auffassung der Schuler*, Freiburg 1932. Εδώ χρησιμοποιείται η ελληνική μετάφραση του Β. Παράσχη, με τίτλο *Ο ιδανικός δάσκαλος όπως τον φαντάζεται ο μαθητικός κόσμος της Δημοτικής και της Μέσης Παιδείας*, Ηράκλειο 1949.

⁶⁴ Βλ. M. Keilhacker, *όπ. παρ.*, σ. 38.

⁶⁵ Βλ. M. Keilhacker, *όπ. παρ.*, σ. 77.

⁶⁶ Βλ. M. Keilhacker, *όπ. παρ.*, σ. 32.

⁶⁷ Πρβλ. Πυργιωτάκης Ι.Ε. (2011). *Εισαγωγή στην Παιδαγωγική Επιστήμη*. Αθήνα: Εκδόσεις Πεδίο- Ι.Ε Πυργιωτάκης για την ελληνική γλώσσα σε όλο τον κόσμο, σ. 286.

2.2 ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ

Στο προηγούμενο κεφάλαιο υπογραμμίστηκε η σημασία που έχει η στάση του εκπαιδευτικού, ώστε να πείσει τους μαθητές να εμπλακούν ομαλότερα στην εκπαιδευτική διαδικασία, όπως επίσης τα κριτήρια των μαθητών για τον ιδανικό εκπαιδευτικό.

Είναι επομένως σημαντικό όλα τα προαναφερθέντα στοιχεία όσον αφορά στον εκπαιδευτικό να γίνονται αισθητά από τα παιδιά, καθώς η είσοδος του παιδιού στο σχολείο αποτελεί ουσιαστικά το πρώτο βήμα του έξω από την οικογένεια και την πρώτη του προσπάθεια να αναλάβει ευθύνες. Ο εκπαιδευτικός είναι το άτομο εκείνο που θα βοηθήσει το παιδί να μεταβεί από το οικείο περιβάλλον της οικογένειας στο άγνωστο περιβάλλον του νηπιαγωγείου και από το οικείο περιβάλλον του νηπιαγωγείου σε εκείνο του δημοτικού αντίστοιχα. Πώς επιτυγχάνεται αυτό; με τις στρατηγικές διδασκαλίας που επιλέγει ο εκπαιδευτικός για να οργανώσει το πρόγραμμά του.

Οι στρατηγικές διδασκαλίας⁶⁸ διακρίνονται ως εξής: 1) η άμεση διδασκαλία, 2) η έμμεση διδασκαλία, 3) η αλληλεπιδραστική διδασκαλία και 4) η πειραματική ή ανεξάρτητη διδασκαλία.

Η άμεση διδασκαλία αναφέρεται σε δράσεις κατευθυνόμενες σε μεγάλο βαθμό από τον εκπαιδευτικό⁶⁹. Περιλαμβάνει μεθόδους όπως η διάλεξη, ερωτήσεις, αναλυτική διδασκαλία, εφαρμογές, ασκήσεις και επιδείξεις⁷⁰. Είναι κατάλληλη για την

⁶⁸ Πρβλ. Δημητριάδου Κ. (2016). *Νέοι προσανατολισμοί της διδακτικής, προσαρμογή της διδασκαλίας στις εκπαιδευτικές προκλήσεις του 21^{ου} αιώνα*. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg και Δημητριάδου, σ.σ 103-106.

⁶⁹ Ibid., σ. 103.

⁷⁰ Ibid., σ. 103.

παροχή πληροφοριών ή για την ανάπτυξη δεξιοτήτων βήμα-βήμα⁷¹. Επίσης λειτουργεί καλά ως εισαγωγή σε άλλες διδακτικές μεθόδους ή για να εμπλέξει ενεργά τους μαθητές στην κατασκευή της γνώσης⁷². Είναι συνήθως επαγωγική, καθώς συνδυάζει γενικεύσεις και αντίστοιχα παραδείγματα⁷³.

Η έμμεση διδασκαλία είναι μαθητοκεντρική, συχνά συμπληρώνει την άμεση διδασκαλία και εφαρμόζεται σε παραδείγματα μεθόδων όπως στοχαστική συζήτηση, αποσαφήνιση και κατανόηση εννοιών, τεστ συμπλήρωσης κενών, επίλυση προβλημάτων και καθοδηγούμενη διερεύνηση⁷⁴. Απαιτεί από τους μαθητές υψηλό επίπεδο εμπλοκής τους σε παρατήρηση, διερεύνηση, εξαγωγή συμπερασμάτων από δεδομένα ή διατύπωση υποθέσεων⁷⁵. Αξιοποιεί τα ενδιαφέροντα και την περιέργεια των μαθητών, ζητώντας τους συχνά να δημιουργήσουν εναλλακτικές λύσεις ή να λύσουν προβλήματα⁷⁶. Έχει ευέλικτο χαρακτήρα, με την έννοια ότι ενθαρρύνει τους μαθητές να εξετάζουν αντιτιθέμενες πιθανότητες και τους μειώνει τον φόβο για την πιθανότητα να δώσουν λανθασμένες απαντήσεις⁷⁷.

Ακόμη, ενισχύει τη δημιουργικότητα και την ανάπτυξη διαπροσωπικών δεξιοτήτων και ικανοτήτων⁷⁸. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού είναι αυτός του διευκολυντή, του υποστηρικτή και του «προσώπου-πηγή»⁷⁹. Ο δάσκαλος διευθετεί το μαθησιακό περιβάλλον, δημιουργεί ευκαιρίες για την εμπλοκή των μαθητών και τους παρέχει ανατροφοδότηση την ώρα που διενεργούν την έρευνα⁸⁰.

Η αλληλεπιδραστική διδασκαλία βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στη συζήτηση και την απόκτηση κοινών εμπειριών από τους συμμετέχοντες⁸¹. Τα δύο αυτά στοιχεία παρέχουν στους μαθητές ευκαιρίες ώστε να ανταποκρίνονται σε ιδέες, σε εμπειρίες, σε έμπνευση και σε γνώσεις του δασκάλου ή των συμμαθητών τους, δημιουργώντας

⁷¹ Ibid., σ. 103.

⁷² Ibid., σ. 103.

⁷³ Πρβλ. Δημητριάδου Κ. (2016). *Νέοι προσανατολισμοί της διδακτικής, προσαρμογή της διδασκαλίας στις εκπαιδευτικές προκλήσεις του 21^{ου} αιώνα*. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg και Κ. Δημητριάδου, σ.σ 103-104.

⁷⁴ Ibid., σ. 104.

⁷⁵ Ibid. σ. 104.

⁷⁶ Ibid., σ. 104.

⁷⁷ Ibid., σ. 104.

⁷⁸ Ibid., σ. 104.

⁷⁹ Ibid., σ. 104.

⁸⁰ Ibid., σ. 104.

⁸¹ Πρβλ. Δημητριάδου Κ. (2016). *Νέοι προσανατολισμοί της διδακτικής, προσαρμογή της διδασκαλίας στις εκπαιδευτικές προκλήσεις του 21^{ου} αιώνα*. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg και Κ. Δημητριάδου, σ. 105.

εναλλακτικούς τρόπους σκέψης⁸². Η στρατηγική της αλληλεπίδρασης επιτρέπει ομαδοποιήσεις και αλληλεπιδραστικές μεθόδους στις οποίες περιλαμβάνονται συζητήσεις στην ολομέλεια της τάξης, συζητήσεις σε μικρές ομάδες, σχέδια εργασίας, καθώς και εργασίες ανά ζεύγη ή τριάδες μαθητών⁸³. Είναι σημαντικό να καλλιεργηθούν οι δεξιότητες διαπροσωπικής επικοινωνίας και παρέμβασης από μέρους τόσο του εκπαιδευτικού όσο και των μαθητών⁸⁴.

Η πειραματική μάθηση είναι παραγωγική, μαθητοκεντρική και προσανατολισμένη σε δραστηριότητες⁸⁵. Σημαντικοί παράγοντες για την επιτυχία της είναι ο προσωπικός αναστοχασμός για το πείραμα και η διαμόρφωση σχεδίων συνεργατικής έρευνας για εφαρμογή της μάθησης σε άλλα συγκείμενα⁸⁶. Οι Joyce & Weil (1986, σ. 106) υποστηρίζουν ότι οι μαθητές μέσω αυτής της στρατηγικής διδασκαλίας κινητοποιούνται για ενεργό συμμετοχή και διδάσκουν ο ένας στον άλλον περιγράφοντας αυτό που κάνουν⁸⁷.

Η ανεξάρτητη μελέτη αναφέρεται σε μια σειρά διδακτικών μεθόδων που ενισχύουν την ατομική πρωτοβουλία, καλλιεργώντας την αυτό- εκτίμηση και την αυτό- βελτίωση του μαθητή⁸⁸. Προϋποθέτει τον σχεδιασμό μιας ανεπηρέαστης μελέτης από τον ίδιο τον μαθητή σε επίπεδο ατομικό, σε δυάδες ή σε μικρές ομάδες, με την καθοδήγηση ή την εποπτεία του εκπαιδευτικού⁸⁹.

Γίνεται εύκολα αντιληπτό λοιπόν, ότι χωρίς το γνήσιο ενδιαφέρον του εκπαιδευτικού για τα υποκείμενα, με τα οποία έρχεται καθημερινά σε επαφή, δεν θα μπορέσει να αναπτυχθεί η κατάλληλη στρατηγική που θα τον ωθήσει στο επιθυμητό αποτέλεσμα. Το επιθυμητό αποτέλεσμα είναι ο εκπαιδευτικός να επιλέξει τις κατάλληλες στρατηγικές διδασκαλίας, ώστε να μπορέσει να ανακτήσει την εμπιστοσύνη των παιδιών, να καταφέρει με τρόπο πειστικό και αρεστό να οργανώσει την εκπαιδευτική διαδικασία και να μετατρέψει τους μαθητές σε ενεργά μέλη που αργότερα αναμένεται να μπορούν να ανταποκρίνονται στις μεταβαλλόμενες

⁸² Ibid., σ. 105.

⁸³ Ibid., σ. 105.

⁸⁴ Ibid., σ. 105.

⁸⁵ Ibid., σ. 106.

⁸⁶ Ibid., σ. 106.

⁸⁷ Ibid., σ. 106.

⁸⁸ Πρβλ. Δημητριάδου Κ. (2016). *Νέοι προσανατολισμοί της διδακτικής, προσαρμογή της διδασκαλίας στις εκπαιδευτικές προκλήσεις του 21^{ου} αιώνα*. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg και Κ. Δημητριάδου, σ. 106.

⁸⁹ Ibid., σ. 106.

απαιτήσεις του κόσμου, της κοινωνίας και της οικογένειας. Βέβαια, για να επιτευχθεί ο παραπάνω στόχος του εκπαιδευτικού, είναι σημαντικό να γίνει αναφορά σε κάποιες θεωρητικές αρχές και παραδοχές που συνδέονται άμεσα με τις στρατηγικές διδασκαλίας και για τις οποίες θα γίνει λόγος στο κεφάλαιο που ακολουθεί.

2.3 ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΧΕΣ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΣΤΗ ΝΕΑ ΕΠΟΧΗ

Για να είναι δυνατή η εφαρμογή νέων προσανατολισμών στη διδασκαλία, η εκπαιδευτική διαδικασία θα πρέπει να θέτει ως προϋποθέσεις ορισμένες θεωρητικές παραδοχές, οι οποίες είναι απαραίτητες για τον σχεδιασμό και την καθοδήγηση της διδακτικής πράξης.

Κάποιες από τις θεωρητικές παραδοχές είναι οι εξής: 1) μαθητοκεντρική διδασκαλία, 2) ο μαθητής ως συνολική προσωπικότητα, 3) σεβασμός στην ετερότητα, 4) διαφοροποίηση της διδασκαλίας, 5) αυθεντική μάθηση και διδασκαλία, 6) παροχή υποστήριξης κατά τη διδασκαλία.

Με τη μαθητοκεντρική διδασκαλία ο εκπαιδευτικός καλείται να εφεύρει τρόπους που θα εμπλέκουν όλους τους μαθητές στην εκπαιδευτική διαδικασία, ιδιαίτερα εκείνους που παραμένουν «αόρατοι» ή «σιωπηλοί»· αυτό αποτελεί δικαίωμα των μειονοτήτων για ακαδημαϊκή ενδυνάμωση, αλλά και αφορμή για τον εμπλουτισμό των αλληλεπιδράσεων στο πλαίσιο του σχολείου⁹⁰. Η εμπλοκή όλων των μαθητών στη διαδικασία της διδασκαλίας αυξάνει την αυτοεκτίμηση και τις δεξιότητες επικοινωνίας μεταξύ τους, ιδίως εκείνων που προέρχονται από διαφορετικά κοινωνικο- πολιτισμικά περιβάλλοντα⁹¹.

Για την εμπλοκή όλων των μαθητών απαραίτητο κρίνεται να λαμβάνεται υπόψιν ο μαθητής ως συνολική προσωπικότητα. Σκόπιμη είναι η εφαρμογή

⁹⁰ Ibid., σ. 185.

⁹¹ Ibid., σ.σ 185-186.

στρατηγικών που μπορούν να αναδείξουν τις δεξιότητες των μαθητών σε γνωστικό και επικοινωνιακό επίπεδο , αλλά και τις ιδέες, τις στάσεις και τα συναισθήματά τους⁹².

Ένα σχολείο που δίνει προτεραιότητα στην επικοινωνία, τη συνεργασία και στις αλληλέγγυες σχέσεις μεταξύ των μαθητών, στα αισθήματα πληρότητας και ασφάλειας του κάθε μαθητή ξεχωριστά, είναι ικανό να υποστηρίξει την ολόπλευρη ανάπτυξη των μαθητών αξιοποιώντας διαδικασίες ωρίμανσης, αυτοπροσδιορισμού και αυτοεπίγνωσης⁹³. Ένα τέτοιο σχολείο μπορεί να γίνει ελκυστικό και να κερδίσει την εμπιστοσύνη και τον σεβασμό των μαθητών, καθώς προσφέρει χώρο και χρόνο για τη δημιουργική τους έκφραση, αναπτύσσει κίνητρα για μάθηση και συνεργασία, αλλά και βοηθά τους μαθητές για την αναγνώριση και διαχείριση των συναισθημάτων τους⁹⁴.

Ο σεβασμός στην ετερότητα είναι μια άλλη θεωρητική παραδοχή, η οποία πρέπει να λαμβάνεται σοβαρά υπόψιν. Και αυτό, γιατί η ετερογένεια του μαθητικού πληθυσμού στο ελληνικό σχολείο απαιτεί τη διασφάλιση ίσων εκπαιδευτικών ευκαιριών για τους μαθητές που προέρχονται από διαφορετικά κοινωνικο-πολιτισμικά περιβάλλοντα, βρίσκονται σε ποικίλα επίπεδα μαθησιακής ετοιμότητας και έχουν διαφορετικά ενδιαφέροντα και μαθησιακές προτιμήσεις⁹⁵. Γι' αυτό και οι εκπαιδευτικές πρακτικές θα πρέπει να υπερβαίνουν τις φορμαλιστικές, τυποποιημένες προσεγγίσεις και να εξελίσσονται σε ευέλικτες, συνεργατικές μορφές διδασκαλίας και μάθησης προς όφελος όλων των μαθητών⁹⁶.

Η διαφοροποίηση της διδασκαλίας είναι μια πτυχή, στην οποία πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή. Ο εκπαιδευτικός έχει χρέος να αναγνωρίζει το κάθε παιδί ως άτομο με ξεχωριστές δυνατότητες και εμπειρίες, ιδιαίτερα όταν οι ανάγκες και η μαθησιακή ετοιμότητά του αποκλίνουν από τις νόρμες της πλειονότητας⁹⁷. Επιβάλλεται επομένως η διδασκαλία να δημιουργεί ευκαιρίες για διαφορετικούς τρόπους κατανόησης, ποικιλία ερμηνευτικών σχημάτων σχετικά με τη μάθηση και ανάδειξη της μοναδικότητας του κάθε παιδιού⁹⁸.

⁹² Ibid., σ.187.

⁹³ Ibid., σ.187.

⁹⁴ Ibid., σ.187.

⁹⁵ Ibid., σ.188.

⁹⁶ Ibid., σ.188.

⁹⁷ Ibid., σ. 189.

⁹⁸ Ibid., σ. 189.

Επιδίωξη της διαφοροποίησης είναι η αύξηση του πολιτισμικού κεφαλαίου των μαθητών ανεξαρτήτως φύλου, επίδοσης, οικονομικής κατάστασης ή καταγωγής⁹⁹. Η διαφοροποίηση της διδασκαλίας από τον εκπαιδευτικό στοχεύει στο να βοηθήσει όλους τους μαθητές να οικοδομήσουν προσωπικά πλαίσια ερμηνείας, να δοκιμάσουν στην πράξη ιδέες, να δουν τη σχέση ανάμεσα στο όλο και στα μέρη του, και να συσχετίσουν οποιοδήποτε θέμα μελέτης με τα προσωπικά τους βιώματα¹⁰⁰. Σημαντικοί παράγοντες για την επιτυχή εφαρμογή της διαφοροποίησης στις ετερογενείς τάξεις είναι η αξιολόγηση και ο αναστοχασμός, καθώς επιτρέπουν στον εκπαιδευτικό να ξανασκεφτεί συνολικά τη διαδικασία που εφάρμοσε στην τάξη του, αλλά και στον μαθητή να μάθει να διαχειρίζεται τον χρόνο, να εργάζεται με αυτονομία, να παρακολουθεί την πρόοδό του και να προτείνει ο ίδιος λύσεις σε προβλήματα που τον απασχολούν¹⁰¹.

Η διδασκαλία μιας και σε εκείνην αναφέρονται είτε έμμεσα είτε άμεσα οι θεωρητικές παραδοχές και στρατηγικές, είναι απαραίτητο να διέπεται από αυθεντικότητα. Η αυθεντική διδασκαλία εστιάζει στις ανάγκες του μαθητή και ενδιαφέρεται για την αφομοίωση της γνώσης που υπερβαίνει το επίπεδο αξιολόγησης της σχολικής επίδοσης¹⁰².

Η αυθεντική μάθηση βασίζεται σε χαρακτηριστικά όπως η ενεργοποίηση υψηλών νοητικών λειτουργιών, η εμπάθυνση στη γνώση, η σύνδεση με τη ζωή πέρα από τη σχολική αίθουσα, ο ουσιαστικός διάλογος και η κοινωνική υποστήριξη για την επιτυχία των μαθητών¹⁰³.

Οι αρχές για την εφαρμογή της αυθεντικής διδασκαλίας είναι οι ακόλουθες: 1) εμπλοκή των μαθητών σε μαθησιακές δραστηριότητες πολλών επιπέδων, 2) ανώτερες νοητικές λειτουργίες, 3) ενσωμάτωση εκμάθησης δεξιοτήτων, 4) ενίσχυση του σεβασμού και 5) συνεργατική μάθηση¹⁰⁴. Οι αρχές αυτές κρίνονται απαραίτητες για τη βελτιστοποίηση των μαθησιακών αποτελεσμάτων σε περιβάλλοντα όπου αναγνωρίζεται η πολιτισμική και κοινωνική διαφορετικότητα, αλλά και η επίδραση των γλωσσικών διαφορών στις επιδόσεις των μαθητών¹⁰⁵.

⁹⁹ Ibid., σ. 189.

¹⁰⁰ Ibid., σ. 191.

¹⁰¹ Ibid., σ. 193.

¹⁰² Ibid., σ. 200.

¹⁰³ Ibid., σ. 200.

¹⁰⁴ Ibid., σ. 201.

¹⁰⁵ Ibid., σ. 201.

Κατά τη διδασκαλία βέβαια, ορισμένες φορές είναι σημαντική η υποστήριξη. Η υποστήριξη κατά τη διδασκαλία ενισχύει την έμφυτη ικανότητα του ανθρώπου να μαθαίνει σε συνεργατικά πλαίσια αξιοποιώντας τις διαθέσιμες πηγές γνώσης¹⁰⁶. Στο πλαίσιο της εκπαίδευσης έχει πολλαπλούς στόχους: να ενεργοποιήσει τον μαθητή, ώστε να αποκτήσει κίνητρα για τη συνέχιση της προσπάθειας που ξεκίνησε· να τον βοηθήσει, ώστε να αναδυθούν οι υπάρχουσες γνώσεις και ικανότητές του· να τον διευκολύνει, ώστε να κάνει συνδέσεις, γενικεύσεις και να φτάσει στο ζητούμενο· να συμβάλλει στη σύνθεση και την ενοποίηση της αποκτηθείσας γνώσης· να του δώσει ευκαιρίες επιλογής και ενεργού απόκρισης σε νέα, ενδιαφέροντα στοιχεία· να δημιουργήσει αφορμές για εμπλοκή των μορφών πολλαπλής νοημοσύνης του μαθητή, για παράδειγμα οπτική, ακουστική ή χωρική μορφή¹⁰⁷.

Γενικότερα, τέτοιες διαδικασίες διευκολύνουν τον μαθητή, ώστε να περάσει από την υποβοηθούμενη στην αυτόνομη μάθηση¹⁰⁸. Ειδικότερα, όταν η υποστήριξη παρέχεται από τον εκπαιδευτικό, πραγματοποιείται με τη χρήση επικοινωνιακών στρατηγικών για τη συνοικοδόμηση της γνώσης και την παροχή υλικών και σημειωτικών εργαλείων¹⁰⁹. Καθώς αυτά νοηματοδοτούν συγκεκριμένες έννοιες, υποβοηθούν μια διαμεσολαβημένη νοητική διαδικασία, για παράδειγμα με τη χρήση εικόνων, κόμικς, καθώς και την ανάπτυξη γνωστικών στρατηγικών, οι οποίες εκβάλλουν σε πολλαπλά οφέλη: υποκινούν ή δεσμεύουν το ενδιαφέρον του μαθητή, αποσαφηνίζουν στόχους και απλοποιούν τα καθήκοντα που του έχουν ανατεθεί¹¹⁰.

Υπογραμμίζοντας λοιπόν, ορισμένες από τις θεωρητικές αρχές και παραδοχές που πρέπει να διέπουν τη διδασκαλία, χρήσιμο είναι να γίνει αναφορά στις διδακτικές πρακτικές, οι οποίες λαμβάνουν χώρα στο πλαίσιο της διδασκαλίας και αποτελούν επιλογή του εκπαιδευτικού. Όταν ο εκπαιδευτικός θα χρειαστεί να αποφασίσει ποιες από τις διδακτικές πρακτικές θα εφαρμόσει, χρειάζεται να λάβει υπόψιν του να επιλέξει τις πρακτικές που θα πείσουν τον μαθητή να εμπλακεί στην εκπαιδευτική διαδικασία και να αποδώσει με ενεργό συμμετοχή στα ζητούμενα του γνωστικού αντικειμένου που διδάσκεται.

¹⁰⁶ Ibid., σ. 203.

¹⁰⁷ Ibid., σ. 203.

¹⁰⁸ Ibid., σ. 203.

¹⁰⁹ Ibid., σ. 205.

¹¹⁰ Πρβλ. Δημητριάδου Κ. (2016). *Νέοι προσανατολισμοί της διδακτικής, προσαρμογή της διδασκαλίας στις εκπαιδευτικές προκλήσεις του 21^{ου} αιώνα*. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg και Κ. Δημητριάδου, σ.σ 205-206.

2.4 ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

Στο κεφάλαιο αυτό θα αναφερθούν διδακτικές πρακτικές, οι οποίες εστιάζουν στον επικοινωνιακό χαρακτήρα της διδασκαλίας και αξιοποιούν ευέλικτες διαδικασίες, δίνοντας έμφαση στις εκπαιδευτικές ανάγκες, στη μαθησιακή ετοιμότητα και στις πολλαπλές νοημοσύνες των μαθητών.¹¹¹ Κάποιες από τις διδακτικές πρακτικές είναι: 1) η ομαδοσυνεργατική διδασκαλία, 2) τα διαθεματικά σχέδια εργασίας, 3) η βιωματική διδασκαλία και μάθηση, 4) η δραματοποίηση- παιχνίδι ρόλων, 5) τα κόμικς, 6) το χιούμορ, 7) η μάθηση από παρουσιάσεις, 8) ο καταγιγισμός ιδεών, 9) διδασκαλία με χρήση των Τ.Π.Ε, 10) η αφήγηση ιστοριών.

Η ομαδοσυνεργατική διδασκαλία σημαίνει ότι το αποτέλεσμα μιας συλλογικής εργασίας κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις είναι καλύτερο από αυτό της ατομικής¹¹². Οργανώνεται βάσει των κοινών σκοπών και στόχων της ομάδας, την κοινή ανάληψη πρωτοβουλιών και δραστηριοτήτων και την κατανομή αρμοδιοτήτων στα μέλη¹¹³. Προϋπόθεση για την επιτυχή λειτουργία της είναι να θέσει καταρχάς ο εκπαιδευτικός βασικά ερωτήματα στον εαυτό του σχετικά με τους στόχους, τις διαδικασίες, το χρονικό πλαίσιο, τη σύνθεση των ομάδων, τη διευθέτηση των επίπλων, τους τρόπους λήψης αποφάσεων και το αποτέλεσμα που επιδιώκεται¹¹⁴.

Για την αποτελεσματική λειτουργία αυτής της πρακτικής είναι απαραίτητες κάποιες προϋποθέσεις: οι μαθητές να εξοικειωθούν με συνεργατικές δεξιότητες που

¹¹¹ Ibid., σ. 219.

¹¹² Ibid., σ. 221.

¹¹³ Ibid., σ. 221.

¹¹⁴ Ibid., σ. 222.

βασίζονται στην επικοινωνία ¹¹⁵. (να σέβονται τους άλλους όταν μιλούν, να ακούν με προσοχή, να συνδιαλέγονται ήρεμα, να διαχειρίζονται συγκρούσεις, να αναγνωρίζουν τη συμβολή των άλλων στην ομάδα) Η έννοια της ομάδας περιλαμβάνει χαρακτηριστικά που συνδέονται με την κοινωνική διάσταση της προσωπικότητας των μαθητών όπως, η αλληλοκατανόηση και ο αλληλοσεβασμός, η άμεση διαπροσωπική επικοινωνία, οι κοινοί σκοποί και στόχοι, η κοινή ανάληψη πρωτοβουλιών και δραστηριοτήτων, η κοινή αντιμετώπιση προβλημάτων, η κατανομή αρμοδιοτήτων, η συνεργασία και η συνευθύνη¹¹⁶.

Βέβαια, ο εκπαιδευτικός κάλλιστα θα μπορούσε να ενταχθεί στην ομάδα της τάξης. Οι μαθητές θα δεχθούν την όποια καθοδήγησή του, αν τον αισθάνονται ως μέλος της ομάδας, αν βλέπουν ότι συμμετέχει στη ζωή της τάξης και είναι πρόθυμος και ανοιχτός για επικοινωνία ¹¹⁷. Σύμφωνα με τη Βαϊνά, (1996) τα διαθεματικά σχέδια εργασίας σχεδιάζονται με τη συνεργασία εκπαιδευτικού και μαθητών, ανατρέποντας την αντίληψη για τον ρόλο του σχολείου ως περιχαρακωμένου χώρου¹¹⁸.

Βασίζονται στη λογική ότι η γνώση βρίσκεται διάσπαρτη στην πραγματική ζωή και καλεί τους μαθητές να τη συλλέξουν στους δικούς τους, προσωπικούς «δρόμους αναζήτησης» και να τη συνθέσουν δημιουργικά¹¹⁹. Έτσι, η «λογοκοπία» που χαρακτηρίζει το σχολείο δίνει τη θέση της στην αυθεντική και ειλικρινή δράση μέσα στο ζωντανό χωρο- πολιτισμικό πλαίσιο της κοινωνίας, η πρωτοβουλία αντικαθιστά την παθητικότητα και η ευθύνη την ανευθυνότητα της μαζοποίησης, ενώ η μαθητική ομάδα αποκτά άνετα πλαίσια για να «δέσει», να αναδιπλωθεί και να δράσει¹²⁰.

Σύμφωνα με τους Gipson & Pick, (2005) η βιωματική διδασκαλία και μάθηση βασίζεται στον τρόπο με τον οποίο συντελείται η μάθηση μέσα από τη διαδικασία της αντίληψης: ως προϋπόθεση θέτει ότι το υποκείμενο θέλει να συνεργαστεί και μπαίνει

¹¹⁵ Ibid., σ. 222.

¹¹⁶ Ibid., σ. 222.

¹¹⁷ Πρβλ. Μπίκος Κ. Γ. (2011). *Κοινωνικές Σχέσεις και Αλληλεπίδραση στη Σχολική Τάξη*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις ΖΥΓΟΣ, σ. 94.

¹¹⁸ Πρβλ. Δημητριάδου Κ. (2016). *Νέοι προσανατολισμοί της διδακτικής, προσαρμογή της διδασκαλίας στις εκπαιδευτικές προκλήσεις του 21^{ου} αιώνα*. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg και Κ. Δημητριάδου, σ. 232.

¹¹⁹ Ibid., σ. 232.

¹²⁰ Ibid., σ. 232.

σε μια ενεργητική διαδικασία, κατά την οποία αυτό που καλείται να μάθει έχει νόημα για το ίδιο, επειδή ακριβώς το αφορά¹²¹.

Η βιωματική διδασκαλία και μάθηση έχουν ως αφετηρία το βίωμα της μαθησιακής εμπειρίας του μαθητή, το οποίο μπορεί να είναι πρωτογενές (άμεση πρόσληψη των πληροφοριών που παρέχει η αντίληψη) ή δευτερογενές¹²². (πρόσληψη μηνυμάτων που φέρουν οι διάφορες μορφές αναπαράστασης, και κυρίως η γλώσσα)

Η διδασκαλία με δραματοποίηση ή παιχνίδι ρόλων αντιστοιχεί στη δράση που αναπτύσσεται σε συγκεκριμένη κατάσταση, συνήθως φανταστική¹²³. Η δραματοποίηση εμπλέκει τους μαθητές ως ενεργητικούς συμμετέχοντες σε παιχνίδια ρόλων, με στόχο την προσωπική έκφραση και ανάπτυξή τους¹²⁴. Ο ρόλος αποτελεί έναν «χώρο» συναισθηματικά ασφαλής για πειραματισμό, γι' αυτό προσφέρει ευκαιρίες για συνθήκες συνεργασίας, κατανόηση της θέσης του άλλου, καλλιέργεια δημιουργικής και κριτικής σκέψης, αξιοποίηση εναλλακτικών ιδεών, κινήτρων και συμπεριφορών, ευαισθητοποίηση στον λόγο¹²⁵.

Το κυριότερο χαρακτηριστικό της δραματοποίησης είναι η ενσυναίσθηση, η οποία δημιουργείται σιωπηλά κατά τη ροή των διαπροσωπικών σχέσεων και επιτρέπει στο κοινωνικό υποκείμενο να συναισθάνεται την εμπειρία ενός άλλου ατόμου σαν να ήταν δική του¹²⁶. Χάρη στην ενσυναίσθηση οι μαθητές έχουν την ευκαιρία να νιώσουν ότι «μοιράζονται» την κοινή ανθρώπινη φύση, να αναπτύξουν τον εσωτερικό τους εαυτό, να εκτονωθούν, να νιώσουν απόλαυση και να επιδιώξουν αυτογνωσία¹²⁷.

Σύμφωνα με τον Mc Cloud, (2006) τα κόμικς έχουν ως σκοπό όχι μόνο τη μετάδοση πληροφοριών, αλλά κυρίως την αισθητική ανταπόκριση και τέρψη του αναγνώστη¹²⁸.

Τα κόμικς αναπτύσσουν συγκεκριμένες δεξιότητες γλωσσικού και εικονιστικού γραμματισμού¹²⁹. Οι μαθητές αποκωδικοποιούν τα γλωσσικά και οπτικά μηνύματα και τα μετατρέπουν σε έναν συνδυασμό λόγου και εικόνας για τη δημιουργία

¹²¹ Ibid., σ.σ. 233-234.

¹²² Ibid., σ. 234.

¹²³ Ibid., σ. 234.

¹²⁴ Ibid., σ.σ. 234-235.

¹²⁵ Ibid., σ. 235.

¹²⁶ Ibid., σ. 235.

¹²⁷ Ibid., σ. 235.

¹²⁸ Ibid., σ. 243.

¹²⁹ Ibid., σ. 245.

μιας «γραφικής νουβέλας»¹³⁰. Τα δομικά, μορφολογικά και λειτουργικά χαρακτηριστικά τους αξιοποιούν τη διαισθητική γνώση των μαθητών και μπορούν να ενεργοποιήσουν τις κριτικές τους ικανότητες προκειμένου να δημιουργήσουν τη σημασία των κειμένων αυτών, αλλά επιπλέον να δημιουργήσουν και οι ίδιοι τα δικά τους κόμικς¹³¹.

Οι δεξιότητες που αναπτύσσουν οι μαθητές κατά την παραγωγή του νοήματος μιας ιστορίας αποτυπωμένης σε κόμικς αφορούν μία ποικιλία παραμέτρων που θα μπορούσαν να περιγραφούν ως εξής: αναγνώριση της αρχής, της μέσης και του τέλους μιας ιστορίας, μετάπλαση νοητικών παραστάσεων σε εικόνες, δημιουργία διακριτών εικόνων σε χρονική διαδοχή, ανάπτυξη αποκλίνουσας σκέψης και χιούμορ¹³². Σύμφωνα με την Ταρατόρη, (2007) ο όρος χιούμορ αναφέρεται στον αυθορμητισμό ενός ατόμου που προκαλεί στους άλλους μία ευχάριστη διάθεση, προσφέρει ικανοποίηση και επιτυγχάνει μείωση της σοβαρότητας κάποιου γεγονότος, το οποίο αν προσεγγιζόταν από άλλη προοπτική, θα μπορούσε να προξενήσει αρνητικά αισθήματα¹³³.

Ανάμεσα στο χιούμορ και στη διδασκαλία υπάρχει μια φαινομενική αντίθεση, η οποία βασίζεται στην παραδοσιακή αντίληψη ότι το χιούμορ και το γέλιο αποτελούν διασπαστικά στοιχεία για τη ροή της διδακτικής διαδικασίας και ανατρέπουν τη σοβαρότητα, τον προγραμματισμό, την επιδίωξη των στόχων¹³⁴. Ωστόσο, αν το χιούμορ αξιοποιηθεί με τρόπο θετικό στη σχολική αίθουσα, μπορεί να βοηθήσει στη βελτίωση των σχέσεων και του κλίματος στην τάξη¹³⁵. Το γέλιο έχει τη δύναμη να ενισχύει την «εμπλοκή» των μαθητών και τους βοηθά να μαθαίνουν, καθώς αυξάνει τα κίνητρα μάθησης, διατηρεί την προσοχή τους στο μάθημα, δημιουργεί συνδέσεις και συνειρμούς, κινητοποιεί τη δημιουργική σκέψη και θέτει πλαίσια επικοινωνίας μεταξύ των εμπλεκόμενων στη μάθηση¹³⁶.

Σημασία έχει οι μαθητές να κατανοούν την έννοια του χιούμορ και τις αποχρώσεις του, δηλαδή τις θετικές και τις αρνητικές μορφές του, τα είδη του και τα όριά του¹³⁷. Η μάθηση από παρουσιάσεις είναι μία άλλη διδακτική πρακτική που

¹³⁰ Ibid, σ. 245.

¹³¹ Ibid., σ. 245.

¹³² Ibid., σ. 245.

¹³³ Ibid., σ.σ. 245-246.

¹³⁴ Ibid., σ. 246.

¹³⁵ Ibid., σ. 246.

¹³⁶ Ibid., σ. 246.

¹³⁷ Ibid., σ. 246.

αναφέρεται σε ένα μοντέλο διδασκαλίας προσανατολισμένο στην προσέγγιση της πληροφορίας, με σκοπό να παρέχει στους μαθητές ένα γνωστικό σχήμα για την κατανόηση υλικού που παρουσιάζεται μέσα από ομιλίες ή κείμενα¹³⁸.

Ο «προκαταβολικός οργανωτής» είναι μια σύντομη εισαγωγική παράγραφος κειμένου με γενικές αλλά και ουσιώδεις ιδέες, οι οποίες συνδέουν την υπό διδασκαλία ύλη με αυτά που ήδη γνωρίζει ο μαθητής¹³⁹. Οι νέες πληροφορίες συνδέονται με αυτά που ήδη γνωρίζει μέσω των ομοιοτήτων που υπάρχουν μεταξύ τους. Με τον τρόπο αυτόν περιγράφεται η νέα γνώση, ενώ παράλληλα επαναλαμβάνεται και η ήδη υπάρχουσα γνώση¹⁴⁰. Με λίγα λόγια, τα χαρακτηριστικά του «προκαταβολικού οργανωτή» (τοπογραφικά, δομικά, αισθητικά, λειτουργικά) αντανakλούν τις συνθήκες και τον τρόπο ζωής, τους κανόνες συμβίωσης, τους νόμους και τα έθιμα των ανθρώπων του «τότε»¹⁴¹.

Ο καταγισμός ιδεών είναι μια τεχνική που χρησιμοποιείται για να προκαλέσει τους μαθητές να επικεντρώσουν τη σκέψη τους σε ένα θέμα, να παράγουν ποικίλες ιδέες και να τις μοιραστούν μεταξύ τους¹⁴². Με αφορμή μια λέξη ή φράση ή εικόνα-κλειδί που επιλέγει ο εκπαιδευτικός, ζητά από τους μαθητές όσο το δυνατόν περισσότερες αυθόρμητες λεκτικές αντιδράσεις¹⁴³. Αυτές καταγράφονται στον πίνακα, προκειμένου να αξιοποιηθούν με κάποιον άλλον τρόπο κατά την εκπαιδευτική διαδικασία¹⁴⁴. Ο καταγισμός ιδεών αποκαλύπτει τις κρυμμένες διαστάσεις της γνώσης που φέρουν οι συμμετέχοντες και αντιστοιχούν στις νοητικές αναπαραστάσεις τους¹⁴⁵.

Επίσης, χρησιμεύει στη διασταύρωση των απόψεών τους σε ένα πλαίσιο κοινής συζήτησης¹⁴⁶. Η αξία της όλης διαδικασίας έγκειται στο γεγονός ότι οι αποκρίσεις των μαθητών δεν υπόκεινται σε λογοκρισία ή αξιολόγηση. Έτσι, όταν καλούνται οι μαθητές να καταθέσουν τις ιδέες τους, νιώθουν ασφάλεια, καθώς είναι απελευθερωμένοι από τον φόβο να κρίνονται ή να αξιολογούνται¹⁴⁷.

Η διδασκαλία με χρήση των Τ.Π.Ε. μπορούν να υποστηρίξουν τη μαθητοκεντρική εκπαιδευτική διαδικασία, καθώς βοηθούν τον εκπαιδευτικό να

¹³⁸ Ibid., σ. 248.

¹³⁹ Ibid., σ. 248.

¹⁴⁰ Ibid., σ. 248.

¹⁴¹ Ibid., σ. 249.

¹⁴² Ibid., σ. 249.

¹⁴³ Ibid., σ. 249.

¹⁴⁴ Ibid., σ. 249.

¹⁴⁵ Ibid., σ. 250.

¹⁴⁶ Ibid., σ. 250.

¹⁴⁷ Ibid., σ. 250.

εξατομικεύσει τη διδασκαλία ανάλογα με τις ανάγκες των μαθητών και τις δυσκολίες του σε συγκεκριμένου τομείς του μαθήματος¹⁴⁸.

Κάποια από τα πλεονεκτήματα που προκύπτουν από την αξιοποίηση των Τ.Π.Ε είναι τα εξής: 1) δημιουργούνται ευκαιρίες διαφοροποίησης στις πρακτικές μάθησης και αλληλεπίδρασης, ανάλογα με τις ομάδες των χρηστών, 2) εφαρμόζονται στη διδασκαλία πρακτικές εποικοδομισμού, 3) ο εκπαιδευτικός εγκαταλείπει τον ρόλο του μεταδότη γνώσεων και γίνεται συντονιστής δραστηριοτήτων, 4) δημιουργείται κλίμα συνεργασίας, επικοινωνίας, ανατροφοδότησης, διάχυσης της γνώσης και ανταλλαγής εμπειριών, 5) αυξάνεται η αυτονομία του μαθητή στην κατάκτηση της γνώσης, 6) διευκολύνεται η μάθηση σε άτομα με κινητικές δυσκολίες¹⁴⁹. Υπάρχουν βέβαια, κάποιες προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται κατά την χρήση των Τ.Π.Ε στην εκπαίδευση: 1) κατάλληλη οργάνωση και προετοιμασία των εκπαιδευτικών με τον σχεδιασμό των διδακτικών σεναρίων, 2) απαιτείται διαθέσιμος χρόνος για την αφομοίωση των αλλαγών και την εμπλοκή των ομάδων αναφοράς, 3) ανταπόκριση στο οικονομικό κόστος για την αναβάθμιση και ανανέωση του τεχνικού εξοπλισμού, 4) απαιτείται η διασφάλιση λογισμικών που ευνοούν την ανοιχτή διερεύνηση, 5) αναγκαίος ο έλεγχος, ώστε να μην καλλιεργούνται συνθήκες απομόνωσης, εξάρτησης και παθητικής γνώσης και να μη μειώνεται ο προσωπικός χαρακτήρας της κοινωνίας¹⁵⁰.

Σύμφωνα με τη Φρυδάκη, (2009) η αφήγηση ιστοριών πρόκειται για μια πρακτική μεταφοράς και εικόνων οι οποίες λειτουργούν σε ένα πλαίσιο διαμόρφωσης ατομικών και συλλογικών ταυτοτήτων, με αποτέλεσμα τη συγκρότηση των εμπλεκομένων σε μια κοινότητα¹⁵¹. Η αφήγηση ιστοριών εμφανίζεται ως μέσο διαπαιδαγώγησης στο σχολείο¹⁵². Η παιδαγωγική της αξία μπορεί να αναφέρεται σε μια ποικιλία παραμέτρων: στη δομή του περιεχομένου, την ιστορικότητα των αφηγηματικών ιδεών και τη διαχρονικότητά τους, αλλά και στους τρόπους χρήσης της γλώσσας¹⁵³.

¹⁴⁸ Ibid., σ. 261.

¹⁴⁹ Πρβλ. Δημητριάδου Κ. (2016). *Νέοι προσανατολισμοί της διδακτικής, προσαρμογή της διδασκαλίας στις εκπαιδευτικές προκλήσεις του 21^{ου} αιώνα*. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg και Κ. Δημητριάδου, σ.σ. 263-264.

¹⁵⁰ Ibid., σ. 264.

¹⁵¹ Ibid., σ. 273.

¹⁵² Ibid., σ. 273.

¹⁵³ Ibid., σ. 273.

Σύμφωνα με τον Bach, (2007) οι λειτουργίες της αφήγησης είναι σημαντικές για την πράξη της διδασκαλίας, καθώς συνδέονται με τον γλωσσικό γραμματισμό των μαθητών (μέσω ανάγνωσης, ακρόασης, ομιλίας), αλλά και τον οπτικό γραμματισμό τους, όταν κινητοποιούνται διαδικασίες ανάλυσης συναφών εικονιστικών αναπαραστάσεων¹⁵⁴.

Η αναγνώρισης της σημασίας που έχει η αφήγηση για τη ζωή των ανθρώπων φαίνεται και από τη σύνδεσή της με την εκπαιδευτική έρευνα, όταν αυτή εστιάζει στις αφηγήσεις των εκπαιδευτικών για τον τρόπο που βιώνουν την εκπαιδευτική εμπειρία¹⁵⁵. Τις τελευταίες δεκαετίες, η χρήση των Τ.Π.Ε έχει συμβάλει στη ψηφιακή αφήγηση, η οποία έχει προσελκύσει σε μεγάλο βαθμό το ενδιαφέρον της εκπαιδευτικής έρευνας σε ολόκληρο τον κόσμο¹⁵⁶. Η ψηφιακή αφήγηση δημιουργεί κίνητρα για τον σχεδιασμό και την παραγωγή πολυμεσικών προϊόντων, βελτιώνοντας και εμπλουτίζοντας με αυτόν τον τρόπο την επικοινωνία, τη συνεργασία, τη δημιουργικότητα και την καινοτομία¹⁵⁷.

Αυτές οι διδακτικές πρακτικές έχουν τη δυνατότητα να προωθούν τη συνεργασία και την επικοινωνία των μαθητών με σημαντικούς άλλους και τους βοηθούν να αναγνωρίζουν και να διαχειρίζονται τα συναισθήματά τους. Σύμφωνα με τον Κόκκο, (2011) η αξιοποίηση των τεχνών στη μαθησιακή διαδικασία έχει ποικίλες λειτουργίες και συμβάλλει στην ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητας των μαθητών¹⁵⁸. Για να είναι όμως εφικτό να επιτευχθούν στο πλαίσιο της τάξης, ο εκπαιδευτικός είναι εκείνος που θα πρέπει να επιλέξει την κατάλληλη μέθοδο- πρακτική, λαμβάνοντας βέβαια υπόψιν του τα χαρακτηριστικά του συνόλου στο οποίο αναφέρεται και εστιάζοντας κυρίως στην ηλικία.

2.5 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΤΗ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗ ΕΝΔΥΝΑΜΩΣΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

¹⁵⁴ Ibid., σ. 274.

¹⁵⁵ Ibid, σ. 274.

¹⁵⁶ Ibid., σ.σ. 274-275.

¹⁵⁷ Ibid., σ. 275.

¹⁵⁸ Ibid., σ. 281.

Η διδασκαλία δεν αποβλέπει μόνο στη γνωστική ανάπτυξη του μαθητή, αλλά και στην προσωπική, κοινωνική, ηθική και συναισθηματική του ενδυνάμωση¹⁵⁹. Αφορά επομένως όχι μόνο τις γνώσεις αλλά και τις αξίες, τη συμπεριφορά, την κοινωνικοποίηση και τη ψυχική υγεία του μαθητή¹⁶⁰.

Στόχος της διδασκαλίας δεν θα πρέπει να είναι αποκλειστικά η γνώση και η κατάρτιση, που προάγει τον διανοητικό κυρίως τύπο ανθρώπου δίνοντας προβάδισμα στην ορθολογική σκέψη¹⁶¹. Σημαντικό λοιπόν, είναι ο εκπαιδευτικός να διαμορφώνει ένα πρόγραμμα που θα περιλαμβάνει δράσεις, οι οποίες θα αφυπνίζουν την ευαισθησία των μαθητών, θα δημιουργούν συναισθήματα και θα εμπνέουν ηθικές αξίες.

Η ηθική ενδυνάμωση του μαθητή τον καθιστά ικανό να συμπεριφέρεται προς τους άλλους και προς κάθε έμβιο όν βάσει ηθικών κανόνων και αξιών που δίνουν νόημα στη ζωή και βελτιώνουν την ποιότητά της¹⁶².

Σύμφωνα με τον Woolfolk, (2007) η ανάπτυξη εμπιστοσύνης στους ανθρώπους του περιβάλλοντός του, η καλλιέργεια αυτονομίας και η ανάληψη πρωτοβουλιών, η φιλοπονία και η κοινωνικότητα, αλλά και προσωπικές αξίες όπως η ειλικρίνεια, η ικανότητα συνεργασίας, ο αυτοέλεγχος, η προσαρμοστικότητα βοηθούν τον μαθητή να συμπεριφέρεται σύμφωνα με ένα σύστημα αξιών που προάγουν τον άνθρωπο και τα χαρακτηριστικά του¹⁶³.

Σημαντική για την προσωπική, κοινωνική, ηθική ανάπτυξη του μαθητή είναι η θετική του αυτοεκτίμηση, η οποία βελτιώνεται όταν ο ίδιος επιτυγχάνει σε κάτι που θεωρεί σημαντικό και ταυτόχρονα αποδίδει την επιτυχία αυτή στις δικές του πράξεις και όχι στην τύχη ή σε βοήθεια από άλλους¹⁶⁴.

Είναι σημαντικό να επισημανθεί η σπουδαιότητα που έχει η άσκηση του μαθητή στον αυτοέλεγχο και στην αυτορρύθμιση, δηλαδή η ικανότητά του να διαχειρίζεται τα συναισθήματα, τη σκέψη, τη μάθηση και τις πράξεις του με τρόπο

¹⁵⁹ Ibid., σ. 366.

¹⁶⁰ Ibid., σ. 366.

¹⁶¹ Ibid., σ. 366.

¹⁶² Ibid., σ. 367.

¹⁶³ Ibid., σ. 367.

¹⁶⁴ Ibid., σ. 367.

αποτελεσματικό και δημιουργικό¹⁶⁵. Σημαντική για την ανάπτυξη της αυτοεκτίμησης και του αυτοπροσδιορισμού είναι η παρουσία του εκπαιδευτικού.

Ο εκπαιδευτικός μπορεί να βοηθήσει με ποικίλους τρόπους: να εκτιμά και να αποδέχεται όλους τους μαθητές όχι μόνο για τα επιτεύγματά τους, αλλά και για την προσπάθεια που καταβάλλουν· να δημιουργεί ένα ασφαλές κλίμα για τα παιδιά· να επιδεικνύει μεθόδους που καλλιεργούν αρετές όπως αυτήν της επιμονής, της αυτοκριτικής και τις αυτοεπιβράβευσης· να ορίζει πάντα τα κριτήρια αξιολόγησής του και να τους διδάξει πώς να αξιολογούν οι ίδιοι τον εαυτό τους· να αποφεύγει τις μη υποστηρικτικές συγκρίσεις και τον ανταγωνισμό· αντίθετα, να διδάσκει πώς οι μαθητές μπορούν να ανταγωνίζονται τον εαυτό τους, με βάση την πρόοδο που έχουν σημειώσει από πριν σε ό,τι επιδιώκουν¹⁶⁶. να τονίζει την αξία της κουλτούρας και των επιτευγμάτων διαφορετικών εθνικών ομάδων¹⁶⁷.

Σε ό,τι αφορά τη συναισθηματική τους ενδυνάμωση, έχει ιδιαίτερη αξία οι μαθητές να μπορούν να εκφράζουν τα συναισθήματά τους όποια κι αν είναι αυτά χωρίς να ντρέπονται για αυτά, να διαχειρίζονται τις φοβίες τους, να αποκτήσουν σταδιακά το «γνώθι σαυτόν», να αποδέχονται το ότι διαφέρουν από τους άλλους και να συνεργάζονται με τα υπόλοιπα παιδιά σε ομάδες, σε κλίμα αλληλεγγύης.

Η ενδυνάμωση του εαυτού συνδέεται με την ανάπτυξη της ψυχικής ανθεκτικότητας των μαθητών, ιδιαίτερα σε καταστάσεις κρίσης¹⁶⁸. Ο όρος αναφέρεται στη θετική προσαρμογή ενός ατόμου σε αντίξοες συνθήκες ή επικίνδυνες καταστάσεις. Την προσαρμογή αυτή μπορεί να επιδιώξει ο εκπαιδευτικός με κατάλληλους χειρισμούς, οι οποίοι δημιουργούν «ασπίδες» προστασίας και απομονώνουν καταστάσεις που απειλούν τη ψυχική υγεία των μαθητών¹⁶⁹. Αξίζει να σημειωθεί ότι στο θέμα που αφορά στην ηθική ενδυνάμωση του παιδιού, σημαντικό ρόλο παίζει η ενδυνάμωση της συναισθηματικής νοημοσύνης. Σύμφωνα με τους Salovey & Mayer, (1990) ο όρος αυτός σχετίζεται με την ικανότητα του ατόμου να παρακολουθεί τα συναισθήματα τα δικά του και των άλλων, να τα διακρίνει, καθώς και να χρησιμοποιεί πληροφορίες που συνδέονται με αυτά

¹⁶⁵ Ibid., σ. 367.

¹⁶⁶ Εδώ έγκειται η σημασία της αξιολόγησης για τη διαφοροποιημένη διδασκαλία.

¹⁶⁷ Πρβλ. Δημητριάδου Κ. (2016). *Νέοι προσανατολισμοί της διδακτικής, προσαρμογή της διδασκαλίας στις εκπαιδευτικές προκλήσεις του 21^{ου} αιώνα*. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg και Κ. Δημητριάδου, σ. 368.

¹⁶⁸ Ibid., σ. 369.

¹⁶⁹ Ibid., σ. 369.

προκειμένου να καθοδηγεί τις σκέψεις και τις δράσεις του ¹⁷⁰ . Σύμφωνα με τον Goleman (1995 & 1998) και την Πλατσίδου, (2010) συνδέεται με όλες τις μορφές κοινωνικής αλληλεπίδρασης που εγείρουν συναισθήματα, καθώς περιλαμβάνει την έκφραση των συναισθημάτων, τη διαχείριση της ψυχικής διάθεσης, την ενσυναίσθηση, την παρακίνηση του εαυτού και των άλλων, αλλά και μία σειρά από κοινωνικές δεξιότητες¹⁷¹ .

Σύμφωνα με τον Woolfolk, (2007) κοινός τόπος σε όλα τα μοντέλα για την οικοδόμηση της προσωπικής αυτοεκτίμησης και την ηθική ανάπτυξη είναι η θέση ότι η ενδυνάμωση του μαθητή στον ηθικό και συναισθηματικό τομέα απαιτεί από τον εκπαιδευτικό έναν καινούριο ρόλο, ώστε να εφαρμόζει αποτελεσματικές στρατηγικές στην καθημερινή του πρακτική: να θέτει σαφή όρια και να εφαρμόζει με συνέπεια δίκαιους κανόνες όχι με σκοπό την τιμωρία· να σέβεται τους μαθητές και να ενδιαφέρεται γι' αυτούς με αυθεντικό τρόπο· να είναι διαθέσιμος για να ακούσει τα προσωπικά προβλήματα των μαθητών χωρίς να τους πιέζει· να τους βοηθά να εξετάζουν τα διλήμματα που αντιμετωπίζουν και θα αντιμετωπίσουν στο μέλλον· να τους βοηθά να αντιλαμβάνονται την προσέγγιση των άλλων, μπαίνοντας με ενσυναίσθηση στη θέση τους· να τους μάθει να ακούν προσεκτικά ο ένας τον άλλον¹⁷² .

Είναι σπουδαία λοιπόν, η θέση που κατέχει ο δάσκαλος στο δημοτικό και ο νηπιαγωγός στο νηπιαγωγείο. Ο νηπιαγωγός πλάθει τον χαρακτήρα ενός μικρού παιδιού και ο δάσκαλος αντίστοιχα «οικοδομεί» στον ήδη επίκτητο χαρακτήρα του παιδιού. Η αγάπη τους για το παιδί και τον εν δυνάμει μαθητή στο δημοτικό αποτελεί τη βάση για να επιτύχουν στο έργο τους, το οποίο ,απ' ότι φαίνεται , δεν είναι εύκολο. Το έργο τους λοιπόν, πρέπει να περιλαμβάνει τα χαρακτηριστικά που αναφέρθηκαν στο κεφάλαιο αυτό για να μπορούν να διαμορφώσουν έναν χαρακτήρα που θα διέπεται από ηθικές αρχές και αξίες, από ευαισθησία για τα κοινωνικά δρώμενα, από αλληλεγγύη και ενσυναίσθηση.

Αυτά τα στοιχεία λοιπόν, είναι σημαντικό να εμπεριέχονται στην προσωπικότητα του μαθητή για να μπορεί και έξω από το περιβάλλον του σχολείου να αντιμετωπίζει την καθημερινότητα με θάρρος, αντοχή και αποφασιστικότητα.

¹⁷⁰ Ibid., σ. 198.

¹⁷¹ Ibid., σ. 198.

¹⁷² Ibid., σ. 370.

Μέρος 3^ο

3. ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΓΟΝΕΩΝ- ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟΥ

3.1 ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η «ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗ» ;

Η διαμεσολάβηση είναι μια διαδικασία επίλυσης των συγκρούσεων, η οποία αναπτύχθηκε κυρίως στις Ηνωμένες Πολιτείες στις δεκαετίες του '60 και του '70 και χρησιμοποιείται εκεί με επιτυχία σε πολλούς τομείς της ζωής¹⁷³. Γλωσσικά μεταφραζόμενη η διαμεσολάβηση σημαίνει τη «μεσολάβηση»¹⁷⁴. Ως τέτοια εννοείται η μεσολάβηση σε υποθέσεις ερίδων, από έναν αμερόληπτο τρίτο, ο οποίος γίνεται αποδεκτός από όλα τα συγκρουόμενα μέρη¹⁷⁵. Αυτό είναι ιδιαίτερα βοηθητικό, όταν οι συμμετέχοντες στη σύγκρουση έχουν εγκλωβιστεί σε ένα προφανές αδιέξοδο και δεν μπορούν να συνεχίσουν μόνοι τους και, ίσως, να μη μιλούν πια μεταξύ τους¹⁷⁶.

¹⁷³ Ibid., σ. 29.

¹⁷⁴ Ibid., σ. 29.

¹⁷⁵ Ibid., σ. 29.

¹⁷⁶ Ibid., σ. 29.

Οι διαμεσολαβητές φέρνουν τα αντιμαχόμενα μέρη σε μια εποικοδομητική συνομιλία και τα βοηθούν να βρουν μια συναινετική λύση των προβλημάτων τους¹⁷⁷ . Δεν αποτελεί καθήκον των διαμεσολαβητών να εκδώσουν μια διαιτητική απόφαση ή μια δικαστική απόφαση¹⁷⁸ . Αντιθέτως, υποστηρίζουν τα αντιμαχόμενα μέρη να βρουν μια δική τους λύση στο πρόβλημα, που ταιριάζει με τον καλύτερο τρόπο στην κατάστασή τους¹⁷⁹ . Ο σκοπός είναι να πετύχουν όλοι οι εμπλεκόμενοι μια βελτίωση της κατάστασής τους, διά μιας συμφωνίας¹⁸⁰ .

Μέσω μιας δομημένης διαμεσολαβητικής συνομιλίας, επιβραδύνεται από τη μια πλευρά η δυναμική της σύγκρουσης και από την άλλη πλευρά καθίστανται βήμα προς βήμα αντικείμενο επεξεργασίας οι βάσεις για μια εποικοδομητική λύση¹⁸¹ . Αρχικά, εγκαθίσταται μια σχέση εμπιστοσύνης και μια συμμαχία εργασίας μεταξύ των συγκρουόμενων μερών και των διαμεσολαβητών¹⁸² . Μετά, προσπαθούν οι διαμεσολαβητές να κατανοήσουν, το δυνατόν σε βάθος, τις οπτικές θεωρήσεις και τα κίνητρα των συγκρουόμενων μερών¹⁸³ . Προς τούτο οι διαμεσολαβητές ακροάζονται τις περιγραφές της σύγκρουσης και τα ενδιαφέροντα των συμμετεχόντων, τους αφήνουν να εκφράσουν τα συναισθήματά τους και τους βοηθούν στην αποσαφήνιση των ενδιαφερόντων και των αναγκών τους, που βρίσκονται στη βάση αυτών¹⁸⁴ .

Αποκαθιστούν, σε αυξανόμενο βαθμό, μια απευθείας σύνδεση μεταξύ των αντιμαχόμενων¹⁸⁵ . Οι αντιμαχόμενοι, διά του τρόπου αυτού, πληροφορούνται ο ένας από τον άλλον, ποια είναι τα θεμελιώδη προβλήματα, συναισθήματα και συμφέροντα της άλλης πλευράς¹⁸⁶ . Οφείλουν να μπορέσουν να δουν την προοπτική των άλλων προσώπων -τουλάχιστον ένα βήμα πιο μακριά- και να αποκτήσουν κατανόηση διά αυτού καθώς και να οικοδομήσουν μεταξύ τους μια νέα εμπιστοσύνη¹⁸⁷ . Έως τότε, το

¹⁷⁷ Ibid., σ. 29.

¹⁷⁸ Ibid., σ. 29.

¹⁷⁹ Ibid., σ. 29.

¹⁸⁰ Ibid., σ. 29.

¹⁸¹ Ibid., σ. 29.

¹⁸² Ibid., σ. 29.

¹⁸³ Ibid., σ. 29.

¹⁸⁴ Ibid., σ. 29.

¹⁸⁵ Ibid., σ. 29.

¹⁸⁶ Ibid., σ. 29.

¹⁸⁷ Ibid., σ. 29-30.

κύριο ενδιαφέρον εστιάζεται στην αποσαφήνιση της επιβαρυσμένης σχέσης μεταξύ των αντιμαχόμενων¹⁸⁸.

Το πρώτον μετά, αρχίζει η επεξεργασία, από κοινού, επί της λύσης των ζητημάτων διαφοράς¹⁸⁹. Σκοπός είναι μια συναινετική συμφωνία, η οποία θα εισφερθεί από όλους τους συμμετόχους στη σύγκρουση και θα εφαρμοστεί εκουσίως¹⁹⁰.

3.2 ΣΧΟΛΙΚΗ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗ- ΡΗΤΟΤΙΚΕΣ/ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ

Στο προηγούμενο κεφάλαιο έγινε αναφορά στον όρο «διαμεσολάβηση» σε γενικό επίπεδο. Η σχολική διαμεσολάβηση βέβαια, ως έννοια δεν διαφέρει με τον ορισμό που δόθηκε για τη «διαμεσολάβηση». Η μόνη διαφορά είναι ότι η σχολική διαμεσολάβηση ασχολείται με την ειρηνική επίλυση συγκρούσεων ανάμεσα σε μαθητές. Σε αυτή τη διαδικασία ένας αμερόληπτος τρίτος επικουρεί, κρατώντας ουσιαστικά μια ουδέτερη στάση επισημαίνοντας τους κοινούς τόπους των θέσεών τους¹⁹¹. Ειδικά στη σχολική διαμεσολάβηση πεδίο δράσης είναι το μέλλον και η οριοθέτηση της συμπεριφοράς που οφείλουν τα μέρη μετά από συμφωνία να ακολουθούν¹⁹².

Η διαμεσολάβηση στο σχολείο αποτελεί μια αναγκαιότητα σε εποχές, όπου φαινόμενα βίαιης και θρασείας συμπεριφοράς κάνουν ολοένα και πιο συχνά την εμφάνισή τους στην καθημερινότητα των μαθητών με στόχο την επιβολή απόψεων ή επιθυμιών¹⁹³. Οι καταχρηστικές αυτές συμπεριφορές κλονίζουν το ίδιο το άτομο και κατ' επέκταση την ομαλή λειτουργία της σχολικής κοινότητας¹⁹⁴.

¹⁸⁸ Ibid., σ. 30.

¹⁸⁹ Ibid., σ. 30.

¹⁹⁰ Ibid., σ. 30.

¹⁹¹ Πρβλ. Τζήμας Γ. (2018). *Ο ηθικός λόγος του Αριστοτέλη, διδακτική προσέγγιση στην εκπαιδευτική αγωγή και διαμεσολάβηση*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Κ & Μ. ΑΝΤ. σ. 268.

¹⁹² Πρβλ. Liebmann, M. (2000), “*History and Overview of Mediation in the UK*”, in *Mediation Context*, London: Kingsley, J., p. 10.

¹⁹³ Πρβλ. Κουράκης, Ν. (2010), «Μορφές σχολικής βίας και δυνατότητες αντιμετώπισής Ποιν-Χρον, ΝΘ’, σ.σ. 865-871, Σπυρόπουλος, Φ. (2011), «Σχολικός Τραμπουκισμός at school)», Αθήνα- Κομοτηνή: Σάκκουλα, Α.Ν., σ.σ. 44 επ.

¹⁹⁴ Πρβλ. Τζήμας Γ. (2018). *Ο ηθικός λόγος του Αριστοτέλη, διδακτική προσέγγιση στην εκπαιδευτική αγωγή και διαμεσολάβηση*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Κ & Μ. ΑΝΤ. ΣΤΑΜΟΥΛΗ, σ. 268.

Στις περισσότερες περιπτώσεις λογικά ο ενεργών τη βίαιη συμπεριφορά εκμεταλλεύεται την υφιστάμενη ανισορροπία δύναμης σε σχέση με τον αποδέκτη αυτής. Τα επίχειρα της στάσης του «δράστη» ακολουθούν και στιγματίζουν το «θύμα», καλύπτοντας μεγάλο μέρος της κοινωνικής του ζωής· ολοφάνερα δεν πρόκειται για «απλές» διαφορές ή συγκρούσεις, αλλά χρήζουν εξειδικευμένου τρόπου αντιμετώπισης¹⁹⁵.

Για να πραγματοποιηθεί ο στόχος της (επ)ανοικοδόμησης των σχέσεων μεταξύ ομηλίκων, απαραίτητο στάδιο κρίνεται η «κατανόηση της συμπεριφοράς του άλλου με βάση τη βίωση και συμπεριφορά του ίδιου του ατόμου»¹⁹⁶. Η αναλογία αναπόφευκτη: όπως ο αριστοτελικός αγορητής, για να καταστήσει τον λόγο του πειστικό επιδιώκει το κοινό να βιώσει τα συναισθήματα που προσδοκά¹⁹⁷, με τον ίδιο τρόπο στη διαμεσολάβηση για γεγονότα που ταλανίζουν τη μαθητική κοινότητα, αναγκαία κρίνεται η συναισθηματική ταύτιση του «δράστη» με το «θύμα». Το αποτέλεσμα αυτής της διαδικασίας παραμερίζει κάθε υπόνοια για υστερόβουλη και καιροσκοπική ενέργεια, αφού στόχος δεν είναι παρά η αρετή που ταυτίζει την ηθική με την πολιτική¹⁹⁸, δηλαδή η δικαιοσύνη.

Μέσα λοιπόν από τον αμοιβαίο σεβασμό, την κατανόηση της θέσης του άλλου και την υπεύθυνη στάση απέναντι στο σύνολο της σχολικής κοινότητας, μπορούν να λάβουν χώρα κατάλληλες πρακτικές διαμεσολαβητικού τύπου όχι σε θεωρητικό επίπεδο, αλλά εφαρμόσιμες στην καθημερινότητα του διδασκόμενου¹⁹⁹ και κατ' επέκταση του διδάσκοντα²⁰⁰. Στο πλαίσιο αυτό μπορούν να έχουν έμπρακτα αποτελέσματα ακόμα και οι σχετικές ενημερώσεις θεωρητικού τύπου αναφορικά με

¹⁹⁵ Ibid., σ. 268.

¹⁹⁶ Πρβλ. Pear, T.H. (1972), «Εμπάθεια», στο : Λεξικό Κοινωνικών Επιστημών UNESCO, τ. 1^{ος}, Αθήνα: Ελληνική Παιδεία Α.Ε, σ.σ. 228-229.

¹⁹⁷ Πρβλ. Αριστοτέλης, 'Ρητορική, 1354a 15- 26, 1380a 2, 1383a 7-8, 1387b 15-22, 1404a 1-8, 'Ηθικά Νικομάχεια 1105b 27-28.

¹⁹⁸ Πρβλ. Αριστοτέλης, Πολιτικά 1253a 29-39.

¹⁹⁹ Πρβλ. Σπυρόπουλος Φ. (2010, «Καλές πρακτικές ευρωπαϊκών χωρών για την αντιμετώπιση της σχολικής βίας», στο: Γιωτοπούλου- Μαραγκοπούλου, Α. (επ.), Ομαδική βία και επιθετικότητα στα σχολεία, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, σ.σ. 275-321.

²⁰⁰ Πρβλ. Κουράκης Ν. (2012), «Δίκαιο Παραβατικών Ανηλίκων», Αθήνα: Σάκκουλα, Α.Ν., σ. 414.

την πλοήγηση στο διαδίκτυο και να επινοηθούν ουσιαστικοί τρόποι αντίδρασης και άμυνας σε μειωτικά ή προσβλητικά διαδικτυακά μηνύματα²⁰¹ .

Όταν ο ένας μαθητής βάλει τον εαυτό του στη θέση του άλλου και αντιληφθεί-αναγνωρίσει τα κίνητρα του συνόλου των αντιδράσεών του, τότε με αυτό το εξαιρετικά ισχυρό εργαλείο επικοινωνίας, οι δύο πλευρές θα γίνουν δεκτικές στην πιθανότητα επίλυσης των τυχόν διαφορών τους και θα επέλθει η συμφιλίωση²⁰² . Το διορθωτικό δίκαιο, η επανορθωτική δικαιοσύνη τρέφει ακόμα και στα «θύματα» βίαιων συμπεριφορών θετικά συναισθήματα και κατευθύνει στη συνειδητοποίηση ότι τέτοιου τύπου ενέργειες θίγουν ολόκληρη τη μαθητική κοινότητα²⁰³ .

Επίσης, ο εποικοδομητικός διάλογος, καθοριστικής σημασίας, αφητηρία των «αρχών της διαβουλευτικής δημοκρατίας στη συλλογική λήψη αποφάσεων²⁰⁴», θα έχει τα ποθητά αποτελέσματα: την κατανόηση των λαθών που οδήγησαν στη σύγκρουση και την εξεύρεση μιας κοινώς αποδεκτής λύσης.

Στη διαμεσολάβηση συνομηλίκων λαμβάνουν χώρα ρητορικές - επικοινωνιακές τεχνικές²⁰⁵ :

- 1) Η παράφραση, η επανάληψη δηλαδή των λεγομένων των μερών της σύγκρουσης, ώστε να γίνουν πλήρως αντιληπτά.
- 2) Η αντανάκλαση των συναισθημάτων, βασική συνιστώσα της ικανότητας επίγνωσης και κατανόησης της ψυχικής κατάστασης, των αναγκών και των ανησυχιών ενός ατόμου.

²⁰¹ Πρβλ. Τζήμας Γ. (2018). *Ο ηθικός λόγος του Αριστοτέλη, διδακτική προσέγγιση στην εκπαιδευτική αγωγή και διαμεσολάβηση*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Κ & Μ. ΑΝΤ. ΣΤΑΜΟΥΛΗ, σ. 269.

²⁰² Πρβλ. Αριστοτέλης 'Ρητορική 1380b 35-138a 10, Ηθικά Νικομάχεια 155a 3-1159b 24, Tjosvold, D., Poon, M., Yu, Z. (2005), "Team Effectiveness in China: Cooperative Conflict for Relationship Building", *Human Relations*, 58, 3, pp. 341-366.

²⁰³ Πρβλ. Τζήμας Γ. (2018). *Ο ηθικός λόγος του Αριστοτέλη, διδακτική προσέγγιση στην εκπαιδευτική αγωγή και διαμεσολάβηση*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Κ & Μ. ΑΝΤ. ΣΤΑΜΟΥΛΗ, σ. 269.

²⁰⁴ Πρβλ. Αρτινοπούλου, Β. (2010). « Η σχολική διαμεσολάβηση: Εκπαιδεύοντας τους μαθητές στη διαχείριση της βίας και του εκφοβισμού», 1^η έκδ., Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σ. 66.

²⁰⁵ Πρβλ. Scott, R.L. (1996), "Not defining « Rheotic»", *Philosophy & Rhetoric*, vol. 6, No. 2, pp. 81-96, Dewey, J. (1997), "Democracy and Education". *An Introduction to the Philosophy of Education*, U. S.A.: Simon & Shuter Inc. pp. ch. 1, 2, 4., Johnson, K. and Johnson, H. (1988), "Communicative methodology", in K. Johnson and H. Johnson (eds), *Encyclopedic Dictionary of Applied Linguistics*. Oxford: Blackwell, pp. 68-73, Τριαντάρη- Μαρρά, Σ. (2006), «Βασικές αρχές της Αριστοτελικής Λογικής», Θεσσαλονίκη: Σταμούλης, σ. 17 επ.

- 3) Οι ερωτήσεις ανοιχτού τύπου που ενισχύουν την αμερόληπτη στάση του διαμεσολαβητή και δεν ποδηγετούν τον λόγο.
- 4) Η σύνοψη, που επισημαίνει τα θετικά συμπεράσματα τα οποία αβίαστα εξάγονται αποκλειστικά από τα λεγόμενα των μερών που βρίσκονται σε διένεξη, με παράλληλη ανατροφοδότηση από τους πρωταγωνιστές της διαδικασίας για αποφυγή παρερμηνειών.
- 5) Ο έλεγχος της πρακτικής εφαρμογής των τελικών αποφάσεων, όταν περατώνεται επιτυχώς η σειρά αυτή των ενεργειών.

Το αναπόφευκτο συμπέρασμα είναι ότι η διαμεσολάβηση με τρόπο ενεργητικό δύναται να ενδυναμώσει τις σχέσεις μεταξύ συνομηλίκων στη μαθητική κοινότητα και με προπομπό τον διάλογο, την ενσυναίσθηση, συνάμα την ενεργητική ακρόαση να περιορίσει τις συμπεριφορές που πληγώνουν του νεαρούς ανθρώπους. Το σχολείο ως θεμελιώδης φορέας κοινωνικοποίησης οφείλει με ενδεδειγμένες διαπραγματευτικές πρακτικές, να συνδράμει, ώστε στην κοινότητα των ανθρώπων να κυριαρχήσουν οι ηθικές αξίες μέσω του αριστοτελικού ρητορικού λόγου και να κυριαρχήσει η ποιότητα της γνώσης απέναντι στην άγνοια²⁰⁶.

3.3 ΓΟΝΕΪΚΗ ΕΜΠΛΟΚΗ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Η συνεργασία σχολείου-οικογένειας αποτελεί σημαντικό στόχο της εκπαιδευτικής έρευνας και της εκπαιδευτικής πολιτικής. Αποφασιστικό ρόλο σε αυτό έχει παίξει η ιδιαίτερη σημασία που αποδίδεται στο οικογενειακό περιβάλλον σε σχέση με τις εκπαιδευτικές προοπτικές των παιδιών, σε μία περίοδο ραγδαίων αλλαγών στο θεσμό

²⁰⁶ Πρβλ. Τζήμας Γ. (2018). *Ο ηθικός λόγος του Αριστοτέλη, διδακτική προσέγγιση στην εκπαιδευτική αγωγή και διαμεσολάβηση*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Κ & Μ. ΑΝΤ. ΣΤΑΜΟΥΛΗ, σ. 270.

της οικογένειας, αλλά και οι σημαντικές αλλαγές που σημειώνονται στο σχολείο και την κοινωνία γενικότερα²⁰⁷.

Πολλοί αποδίδουν με τον όρο «συνεργασία σχολείου- οικογένειας» δραστηριότητες, οι οποίες λαμβάνουν χώρα στο σχολείο και στις οποίες οι γονείς με διάφορους τρόπους συμμετέχουν ή δραστηριότητες, οι οποίες γίνονται στο σπίτι και συνδέονται με το σχολείο και τη διαδικασία μάθησης, όπως -για παράδειγμα- η βοήθεια στις ασκήσεις για το σπίτι, οι συζητήσεις σχετικά με το σχολείο²⁰⁸.

Σύμφωνα με τους Cotton και Wikeland ,(1989) επισημαίνουν τον όρο «εμπλοκή των γονιών» ως μια ευρύτερη έννοια και συμπεριλαμβάνουν διαφορετικούς τύπους εμπλοκής των γονιών. Για παράδειγμα, οι γονείς μπορούν να υποστηρίξουν την εκπαίδευση των παιδιών τους παρακολουθώντας τις διάφορες δραστηριότητες του σχολείου και να ανταποκρίνονται σε διάφορες υποχρεώσεις τους, όπως οι συνελεύσεις γονέων και κηδεμόνων, οι ενημερωτικές συναντήσεις με τους εκπαιδευτικούς²⁰⁹. Έξω από το σπίτι οι γονείς μπορούν επίσης να υποστηρίξουν το έργο του σχολείου, όπως να βοηθήσουν στις σχολικές δραστηριότητες ή να ενεργοποιηθούν στη σχολική τάξη²¹⁰.

Συνήθως διακρίνει κανείς πέντε βασικούς τύπους αυτής της συνεργασίας: 1) συμβουλή, 2) εκπαίδευση στην πληροφόρηση, 3) εμπλοκή των γονέων στη σχολική ζωή, 4) συνεργασία των γονιών στο μάθημα και 5) συμμετοχή των γονιών στα όργανα του σχολείου²¹¹. Η Joyce Epstein (1995) αναφέρεται σε έξι τύπους συνεργασίας²¹²:

- Βοήθεια προς τους γονείς. Πρόκειται για προσπάθεια ανάπτυξης συγκεκριμένων δεξιοτήτων και παροχής βοήθειας προς τους γονείς με στόχο να δημιουργηθούν στο οικογενειακό περιβάλλον συνθήκες τέτοιες που θα προσφέρουν υποστήριξη στο παιδί στην προσπάθειά του να τα βγάλει πέρα με τον ρόλο του ως μαθητή.
- Επικοινωνία σχολείου- οικογένειας. Εννοείται η ισόρροπη ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με την πρόοδο που σημειώνει το παιδί.

²⁰⁷ Νόβα- Καλτσούνη Χ. (2010). «*ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ*». Αθήνα: Εκδόσεις GUTENBERG, σ. 278.

²⁰⁸ Ibid., σ. 278.

²⁰⁹ Ibid., σ. 279.

²¹⁰ Ibid., σ. 279.

²¹¹ Ibid., σ. 279.

²¹² Ibid., σ. 279.

- Εθελοντική προσφορά υπηρεσιών των γονιών προς το σχολείο. Εθελοντική συμμετοχή των παιδιών σε διάφορες δραστηριότητες με στόχο την υποστήριξη των μαθητών και του σχολείου.
- Μάθηση στο σπίτι. Συμμετοχή των γονιών στο διάβασμα στο σπίτι.
- Συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων. Πρόκειται για ενεργό εμπλοκή των γονιών σε αποφάσεις που αφορούν τη λειτουργία του σχολείου.
- Συνεργασία με τους τοπικούς φορείς. Πρόκειται για συντονισμό των αρμόδιων υπηρεσιών και φορέων από την κοινότητα, την οικογένεια, το σχολείο και τους μαθητές.

Τα οφέλη αυτής της συνεργασίας προκύπτουν όταν η εμπλοκή των γονέων είναι ενεργητική, όταν δηλαδή οι γονείς εργάζονται μαζί με τα παιδιά στο σπίτι, και ειδικότερα όταν αυτοί είχαν μια πιο ουσιαστική εμπλοκή σε θέματα σχολικής ζωής, όπως είναι η παρακολούθηση και υποστήριξη σχολικών δραστηριοτήτων και εκδηλώσεων ή όταν βοηθούσαν στις σχολικές τάξεις ή σε διάφορες εκδρομές και επισκέψεις.

Επίσης, έρευνα έχει δείξει ότι όσο πιο γρήγορα συμβαίνει αυτή η σχέση της εμπλοκής τόσο θεαματικότερα είναι τα αποτελέσματα στην εξέλιξη του παιδιού²¹³. Οι εκπαιδευτικοί τονίζουν επίσης τον σημαντικό ρόλο της επιρροής του οικογενειακού περιβάλλοντος και ειδικότερα του περιβάλλοντος στο σπίτι, στον προσδιορισμό της επιτυχίας του παιδιού. Θεωρούν ότι όσο πιο γρήγορα «τιθασειτεί» αυτή η επιρροή τόσο μεγαλύτερη η πιθανότητα για καλύτερες επιδόσεις²¹⁴. Προγράμματα προσχολικής εκπαίδευσης με σημαντική γονεϊκή εμπλοκή επιβεβαιώνουν αυτή τη θέση.

Ερευνητές έχουν διαπιστώσει ότι τα σχολεία με την πιο αποτελεσματική συμμετοχή των γονιών είναι εκείνα που προσφέρουν στην οικογένεια μια ποικιλία από τύπους συμμετοχής. Κι αυτό γιατί αντιλαμβάνονται ότι οι γονείς μπορούν να διαφέρουν στις επιθυμίες, τους στόχους, τις δυνατότητες, τον διαθέσιμο χρόνο σχετικά με την εμπλοκή του στις σχολικές δραστηριότητες. Επιπλέον, διαπιστώθηκε ότι η εμπλοκή αυτή των γονέων λειτούργησε θετικά στην στάση των

²¹³ Νόβα- Καλτσούνη Χ. (2010). «*ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ*». Αθήνα: Εκδόσεις GUTENBERG, σ. 282.

²¹⁴ Ibid., σ. 282.

παιδιών απέναντι στο σχολείο και το νηπιαγωγείο και στην κοινωνική τους συμπεριφορά²¹⁵.

Από την άλλη πλευρά του σχολείου, η μεγάλη ωφέλεια αυτής της συνεργασίας ήταν η προσφορά των γονιών σε προσωπική εργασία και άλλους πόρους. Αλλά, συνολικότερα αν εκτιμήσει κανείς το θέμα, πρέπει να παραδεχθεί ότι οι θετικές επιπτώσεις της γονεϊκής εμπλοκής των γονιών στις στάσεις και στη συμπεριφορά των μαθητών αποτελούν ένα μεγάλο κέρδος τόσο για το προσωπικό του σχολείου (καλύτερες συνθήκες εργασίας στο περιβάλλον της τάξης) όσο και για τον ίδιο τον θεσμό²¹⁶.

Το συμπέρασμα που προκύπτει από τις παραπάνω αναφορές είναι ότι η συνεργασία ανάμεσα στους γονείς και το σχολείο πρέπει να συμβαίνει, καθώς το παιδί επωφελείται με διάφορους τρόπους.

Οι γονείς χρειάζεται να βρίσκονται συχνά σε επικοινωνία με τον παιδαγωγό, όπως και αυτός θα πρέπει να επικοινωνεί τακτικά με τους γονείς για να ανταλλάσσουν τις παρατηρήσεις και τις σκέψεις τους, με γνώμονα πάντα το συμφέρον του παιδιού²¹⁷.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Οι Αρχαίοι Έλληνες λάτρευαν την «Πειθώ» ως θεότητα κατά τον κόσμο της μυθολογίας.

²¹⁵ Ibid., σ. 284.

²¹⁶ Ibid., σ. 284.

²¹⁷ Γαβαλάς Λ. (1976). «ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ» Αθήνα: Εκδόσεις «ΔΙΠΤΥΧΟ», σ. 83.

Στην Αρχαία Αθήνα η πειθώ είναι συνδεδεμένη με την πολιτική, αλλά και με τη ρητορική τέχνη. Ο Αριστοτέλης, ο Πλάτωνας, ο Σωκράτης, ο Γοργίας και άλλοι ρήτορες και φιλόσοφοι της εποχής χρησιμοποιούν την πειθώ ως μέσο παρέμβασης στα πολιτικά δρώμενα της εποχής, ως μέσο διδασκαλίας της αρετής ή ως μέσο φροντίδας της ατομικής ψυχής με ευεργετική επίδραση σε όσους τους συναναστρέφονταν ή και στην πόλη γενικότερα.

Σήμερα, η τέχνη της πειθούς συναντάται στον δικανικό λόγο, όπου δικηγόροι και δικαστές προσπαθούν να αποσαφηνίσουν τα διαφιλονικούμενα θέματα και να βρουν την αλήθεια. Συναντάται στον πολιτικό λόγο, όπου ο πομπός (πολιτικός) προσπαθεί να πείσει τον δέκτη (πολίτη) για να πάρει κάποιες αποφάσεις ή να προβεί σε κάποια ενέργεια. Ο δέκτης πρέπει να πεισθεί ότι η απόφασή του είναι σύμφωνη με τα προσωπικά του συμφέροντα ή με εκείνα του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου.

Η πειθώ χρησιμοποιείται επίσης, στον επιστημονικό λόγο, κατά τον οποίο ο επιστήμονας προσπαθεί να περιγράψει, έπειτα να ερμηνεύσει και τελικά να πείσει.

Η πειθώ στη διαφήμιση προβάλλει με τρόπο ελκυστικό κάποιο υλικό ή πνευματικό παράγωγο ή προϊόν με σκοπό να παρακινήσει τον δέκτη να αγοράσει το προϊόν.

Ως εκ τούτων, προκύπτει πως η τέχνη της πειθούς, από την αρχαιότητα έως σήμερα, λειτουργεί ως μέσο ισχυρό για την επίτευξη ενός στόχου ή την αντιμετώπιση μιας κατάστασης.

Ο λόγος ενός ομιλητή μπορεί να πείσει, εάν χρησιμοποιεί επιχειρήματα και τεκμήρια. Με τον όρο «επιχείρημα» εννοείται το διατεταγμένο σύνολο προτάσεων με τη βοήθεια των οποίων προκύπτει ένα συμπέρασμα. Η λογική σειρά των προτάσεων, καθώς και το συμπέρασμα το οποίο προκύπτει, απαρτίζουν το «επιχείρημα». Τα στοιχεία που χρησιμοποιούνται, δηλαδή αλήθειες, γεγονότα, παραδείγματα, αυθεντίες, στατιστικά δεδομένα ή ερευνητικά δεδομένα με τα οποία αποδεικνύεται η ορθότητα του επιχειρήματος, αποτελούν τα «τεκμήρια».

Για να είναι πειστικός ο πομπός, οφείλει να διακατέχεται από αξιοπιστία, (ήθος) προβάλλοντας την κατάλληλη εικόνα του εαυτού του για να κερδίσει την εμπιστοσύνη του δέκτη. Η εικόνα αυτή είναι συνήθως αξιόπιστη, όταν ο πομπός έχει προσδιορίσει με σαφήνεια τον σκοπό του και έχει προβλέψει το είδος του δέκτη που απευθύνεται.

Η αδυναμία του πομπού να ανακαλύψει και να παραθέσει πειστήρια και τεκμήρια, ώστε να είναι εφικτά και να υποστηρίξει την άποψή του, τον οδηγεί στο να αποκαλύψει την αφερεγγυότητα και την ανηθικότητα του δέκτη. Έτσι, ασκεί κριτική στον χαρακτήρα του δέκτη, τον δυσφημεί ή σκανδαλολογεί απευθυνόμενος ακόμα και στην προσωπική ζωή του δέκτη.

Πρόσωπα των οποίων η αξία των λόγων τους και η ορθότητα της σκέψης τους, αποτελούν αδιάσειστα, αξιόπιστα και αναμφίβολα στοιχεία, χαρακτηρίζονται αυθεντίες και χρησιμοποιούνται κατά την πειθώ.

Εντούτοις, πολλές φορές ο πομπός βασίζεται σε παράλογους ισχυρισμούς, προπαγάνδες, υποκειμενικές απόψεις, μεροληπτικές κρίσεις και ανεπιβεβαίωτα επιχειρήματα προσπαθώντας να πείσει τον δέκτη. Τέτοια πρακτική ακολουθείται κυρίως στη διαφήμιση, τη δικονομία και στην πολιτική που, στο βωμό της ιδιοτέλειας, επιδιώκεται να παγιδευτεί είτε λογικά, αλλά κυρίως συναισθηματικά ο δέκτης, επειδή ο πομπός διαθέτει βάσιμα επιχειρήματα και τεκμήρια. Τα πιο προσοδοφόρα μέσα που έχει στη διάθεσή του ο πομπός για να προκαλέσει συναισθηματική φόρτιση είναι η περιγραφή, η αφήγηση μιας κατάστασης, το χιούμορ και η ειρωνεία που, αν υπερβούν το μέτρο, μπορεί η κατάσταση να οδηγήσει σε ακρότητες και υπερβολές με απρόβλεπτα αποτελέσματα.

Λαμβάνοντας υπόψιν τους τρόπους και μεθόδους πειθούς που προαναφέρθηκαν, συμπεραίνεται ότι η τέχνη της πειθούς θεωρείται πρωταρχική σκόπευση για την εξοικείωση του εκπαιδευτικού με τις αρχές της λογικής επιχειρηματολογίας.

Επιδιώκει να ενισχύσει την ικανότητα αξιολόγησης και εκφοράς λογικών επιχειρημάτων, να διευρύνει την κριτική ικανότητα, αλλά και να αναδείξει σωστά τα πλεονεκτήματα των ιδεών του και να αντικρούσει τα αντίπαλα επιχειρήματα.

Ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να είναι κατάλληλα προετοιμασμένος προσπαθώντας να αποκομίσει όσες γνώσεις θα φανούν χρήσιμες, ώστε να ενισχύσει τα επιχειρήματά του και να πείσει τα παιδιά να εμπλακούν στην εκάστοτε δραστηριότητα.

Πρέπει να ενισχύσει την αξιοπιστία του λόγου του στηριζόμενος στις αυθεντίες, δηλαδή σε τεκμήρια, αποδείξεις ή εμπειρίες επιστρατεύοντας τη λογική, το επιχείρημα και το συναίσθημα των παιδιών. Η αυτοπεποίθηση, η σταθερή φωνή, η σιγουριά που αποπνέει ο λόγος του, είναι στοιχεία που θα πείσουν το παιδί, χωρίς όμως να επιβάλλει.

Επιδεικνύει υπομονή και ευγενή άμιλλα., καθώς δίνει χρόνο ομιλίας ή έκθεσης των απόψεων στο παιδί και παράλληλα δείχνει αποδοχή και σεβασμό στις ιδιαιτερότητες ή ανάγκες του κάθε παιδιού. Ο διάλογος είναι απαραίτητος μέσα στην τάξη, καθώς δεν είναι μόνο μια πράξη αλληλεπίδρασης, αλλά είναι ένα δώρο που ανυψώνει την ίδια την ανθρώπινη ύπαρξη.

Η καλλιέργεια της πειθούς και οι διαμεσολαβητικές τεχνικές είναι χαρακτηριστικά γνωρίσματα του καλού εκπαιδευτικού. Δίνοντας βάση σε αυτά, εκπαιδεύει τον εαυτό του, ώστε να επιχειρηματολογεί σωστά και αποτελεσματικά. Έτσι, το παιδί θα κατακτήσει τις γνώσεις που του προσφέρει το σχολείο και θα διαμορφώσει το ήθος, τη συμπεριφορά και τον χαρακτήρα του, μεταφέροντας αργότερα τα εφόδια που του παρήχθησαν από τη μικρή κοινωνία του σχολείου στην ευρύτερη κοινωνία ως ενήλικας.

Η σύγχρονη παιδαγωγική ενισχύει την συνεργατική σχέση γονέων-εκπαιδευτικών επιδεικνύοντας το σημαντικό ρόλο που έχει στο όφελος του παιδιού. Είναι πλέον ξεκάθαρο από τα ερευνητικά δεδομένα πως οι σχέσεις αυτές αποτελούν καθοριστικές συνιστώσες της ποιότητας της εκπαίδευσης που παρέχει το σχολείο. Η συνεργασία αυτή οδηγεί σε θετικά αποτελέσματα τόσο για την καλλιέργεια θετικών στάσεων προς το σχολείο και την εκπαίδευση όσο και για τη βελτίωση των μαθησιακών αποτελεσμάτων των μαθητών.

Στο πλαίσιο αυτό, γίνεται προσπάθεια για την ενίσχυση των σχέσεων σχολείου-οικογένειας, ενώ παράλληλα επιδιώκεται η ενεργός ανάμειξη των γονέων ή κηδεμόνων στα σχολεία. Η συμμετοχή των γονέων έχει συνδεθεί με τη γλωσσική ανάπτυξη και κοινωνικοποίηση των παιδιών. Σήμερα, η ανάγκη συμμετοχής τους γίνεται επιτακτικότερη λόγω της πολυπλοκότητας των διαπροσωπικών σχέσεων που καλούνται τα σημερινά παιδιά να διαχειριστούν.

Εντούτοις, ο ρόλος της γονεϊκής συμμετοχής αντιλαμβάνεται τον ρόλο του γονέα ως ισότιμο με αυτόν του σχολείου, αφού και οι δυο πλευρές διαμοιράζονται τις ευθύνες και την εξουσία για να διασφαλιστεί το συμφέρον ολόκληρου του σχολείου, αλλά και του συνόλου των παιδιών.

Συμπερασματικά, η συνεχώς μεταβαλλόμενη κοινωνία προστάζει τη συνεχή επανεξέταση, αναθεώρηση και αναπροσανατολισμό των στόχων της εκπαίδευσης, επιτρέποντας τη συνεργασία μεταξύ γονέων και εκπαιδευτικών. Η ενθάρρυνση της

εμπλοκής των γονέων σε μια υγιή σχέση με επίκεντρο τον μαθητή, θα πρέπει να επιζητείται από τους εκπαιδευτικούς, αλλά και να διεκδικείται από τους γονείς, διότι το όφελος θα είναι αμοιβαίο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Keilhacker M., *Der Ideale Lehrer nach Auffassung der Schuler*, Freiburg 1932.

Liebmann, M. (2000), “*History and Overview of Mediation in the UK*”, in *Mediation Context*, London: Kingsley, J.

Pear, T.H. (1972). *Εμπάθεια*, στο: Λεξικό Κοινωνικών Επιστημών UNESCO, τ. 1^{ος}, Αθήνα: Εκδόσεις Ελληνική Παιδεία Α.Ε.

Poulakos T. (1997). “*Speaking for the Polis: Isocrates’ Rhetorical Education*”, Columbia, SC: Univ of South Carolina Press, pp. 113, 115, Poulakos T./ E. Depew (επιμ.) (2004), “*Isocrates and Civic Education*”, Austin: University of Texas Press

Scott, R.L. (1996), “Not defining « Rhetoric »”, *Philosophy & Rhetoric*, vol. 6, No. 2, pp. 81-96,

Dewey, J. (1997), “*Democracy and Education*”. An Introduction to the Philosophy of Education, U. S.A.: Simon & Shuter Inc. pp. ch. 1, 2, 4., Johnson, K. and Johnson, H. (1988), “*Communicative methodology*”, in K. Johnson and H. Johnson (eds), *Encyclopedic Dictionary of Applied Linguistics*. Oxford: Blackwell, pp. 68-73, Τριαντάρη- Μαρά, Σ. (2006). *Βασικές αρχές της Αριστοτελικής Λογικής*. Θεσσαλονίκη: Σταμούλης

Αρτινοπούλου, Β. (2010). *Η σχολική διαμεσολάβηση: Εκπαιδεύοντας τους μαθητές στη διαχείριση της βίας και του εκφοβισμού*. 1^η έκδ., Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Γαβαλάς Λ. (1976). *ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ*. Αθήνα: Εκδόσεις «ΔΙΠΤΥΧΟ»

Δημητριάδου Κ. (2016). *Νέοι προσανατολισμοί της διδακτικής, προσαρμογή της διδασκαλίας στις εκπαιδευτικές προκλήσεις του 21^{ου} αιώνα*. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg και Κ. Δημητριάδου.

Κουράκης, Ν. (2010). *Μορφές σχολικής βίας και δυνατότητες αντιμετώπισής της*. Ποιν-Χρον, ΝΘ’. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη

Κουράκης Ν. (2012). *Δίκαιο Παραβατικών Ανηλίκων*. Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλα, Α.Ν.

Μπίκος Κ. Γ. (2011). *Κοινωνικές Σχέσεις και Αλληλεπίδραση στη Σχολική Τάξη*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις ΖΥΓΟΣ.

Νόβα- Καλτσούνη Χ. (2010). *ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ*. Αθήνα: Εκδόσεις GUTENBERG

Πυργιωτάκης Ι.Ε. (2011). *Εισαγωγή στην Παιδαγωγική Επιστήμη*. Αθήνα: Εκδόσεις Πεδίο- Ι.Ε Πυργιωτάκης για την ελληνική γλώσσα σε όλο τον κόσμο.

Σκουτερόπουλος, Ν.Μ. (2006). *Η αρχαία σοφιστική: Τα σωζόμενα αποσπάσματα*, (επ.), 3^η έκδ. Αθήνα: Εκδόσεις Γνώση.

Σπυρόπουλος Φ. (2010). *Καλές πρακτικές ευρωπαϊκών χωρών για την αντιμετώπιση της σχολικής βίας*, στο: Γιωτοπούλου- Μαραγκοπούλου, Α. (επ.), Ομαδική βία και επιθετικότητα στα σχολεία, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.

Σπυρόπουλος, Φ. (2011). *Σχολικός Τραμπουκισμός (bullying at school)*. Αθήνα- Κομοτηνή: Εκδόσεις Σάκκουλα, Α.Ν.

Τζήμας Γ. (2018). *Ο ηθικός λόγος του Αριστοτέλη, διδακτική προσέγγιση στην εκπαιδευτική αγωγή και διαμεσολάβηση*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Κ & Μ. ΑΝΤ. ΣΤΑΜΟΥΛΗ.

Τριαντάρη Σ. Α. *Η ρητορική, η τέχνη της επικοινωνίας από την αρχαιότητα στο Βυζάντιο. Η επικαιροποίηση της ρητορικής και η εξέλιξη της*. Θεσσαλονίκη: ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ Κ.&Μ. ΑΝΤ. ΣΤΑΜΟΥΛΗ.

Τσολάκης Λ.Χ, Αδαλόγλου Κ., Αυδή Α., Γρηγοριάδης Ν., Δανιήλ Α., Ζερβού Ι., κ.ά. (2011). *ΕΚΦΡΑΣΗ ΕΚΘΕΣΗ ΤΕΥΧΟΣ Γ'*. Αθήνα: Εκδόσεις «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Κυργιόπουλος Θ. Μυστικά από την τέχνη της ρητορικής, *flow mag*, 14/04/2018
http://www.flowmagazine.gr/mustika_apo_tin_texni_tis_ritorikis/
(ανάκτηση 21/04/2019)

Μαχάτμα. Θεά Πειθώ: η πολύπλευρη δύναμη του ανθρώπινου λόγου, *Μυθική Αναζήτηση*, 29/11/2013
https://mythiki-anazitisi.blogspot.com/2013/11/blog-post_29.html
(ανάκτηση 21/04/ 2019)

Σαρπαδάνης Κ. Ο Σωκράτης και ο Γοργίας για τη δύναμη της πειθούς, *eranistisnet*, 25/06/2015
<http://eranistis.net/wordpress/2015/06/25/socrates-gorgias/>
(ανάκτηση 21/04/2019)

Σερεμέτη Μ. Η Πειθώ Στα Αρχαία Χρόνια, *flow mag*, 19/07/2018
https://www.flowmagazine.gr/i_peitho_sta_arxaia_xronia/
(ανάκτηση 21/04/2019)

Πλέσσα Μ. Η Πειθώ. *Google*.
<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:zM1Auwwx6BcJ:eclass.sch.gr/modu>

<les/document/file.php/EL1165137/0.%25CE%25AD%25CE%25BA%25CE%25B8%25CE%25B5%25CF%2583%25CE%25B7%2520%25CE%25B3%25CE%2584%25CE%25BB%25CF%2585%25CE%25BA%25CE%25B5%25CE%25AF%25CE%25BF%25CF%2585%2520%25CE%25B8%25CE%25B5%25CF%2589%25CF%2581%25CE%25AF%25CE%25B1.doc+%&cd=1&hl=el&ct=clnk&gl=gr>

(ανάκτηση 22/04/2019)